

NKUBAP.00.24.AR.13.07 NOLU PROJE
TRAKYA BÖLGESİNDE KİRAZ ÜRETİMİNİN EKONOMİK ANALİZİ

Yürütücü : Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN
Araştırmacılar : Yrd. Doç. Dr. Harun HURMA
Yrd. Doç. Dr. Zafer MAKARACI
Araş. Gör. Dr. Burçin BAŞARAN
Araş. Gör. Derya İlkay ABDİKOĞLU
Araş. Gör. Fatma Seren SAĞIR

2016

NKUBAP.00.24.AR.13.07 numaralı “Trakya Bölgesinde Kiraz Üretiminin Ekonomik Analizi” isimli proje Namık Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Birimi tarafından desteklenmiştir.

T.C.
Namık Kemal Üniversitesi
Bilimsel Araştırma Projesi

TRAKYA BÖLGESİNDE KIRAZ ÜRETİMİNİN EKONOMİK ANALİZİ

(Proje No: NKUBAP.00.24.AR.13.07)

Yürütücü : Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN
Araştırmacılar : Yrd. Doç. Dr. Harun HURMA
Yrd. Doç. Dr. Zafer MAKARACI
Araş. Gör. Dr. Burçin BAŞARAN
Araş. Gör. Derya İlkay ABDİKOĞLU
Araş. Gör. Fatma Seren SAĞIR

Tekirdağ – 2016

Her Hakkı Saklıdır.

İÇİNDEKİLER

1.	GİRİŞ	7
1.1.	Konu ile İlgili Çalışmalar	9
2.	GEREÇ VE YÖNTEM	15
2.1.	Gereç.....	15
2.2.	Yöntem	15
2.2.1.	Örnekleme	15
2.2.2.	Ekonomik Analiz.....	15
3.	DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KIRAZ ÜRETİM VE DIŞ TİCARETİ.....	19
3.1.	Dünyada Kiraz Üretimi ve Dış Ticareti.....	19
3.2.	Türkiye’de Kiraz Üretimi ve Dış Ticareti	22
4.	ARAŞTIRMA BULGULARI	27
4.1.	Kiraz Üreticileri Hakkında Genel Bilgiler.....	27
4.2.	Kiraz Üretiminin Ekonomik Analizi	31
4.2.1.	Kiraz Üretiminde Tesis (Kuruluş) Masrafları	31
4.2.2.	Kiraz Üretim Masrafları	47
4.3.	Kiraz Üretiminde Karşılan Sorunlar.....	55
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	58
6.	KAYNAKLAR.....	62

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 2.1. Kiraz Üretiminde Masraf Kalemleri	16
Çizelge 3.1. Dünyada En Çok Kiraz Üreten Ülkelerin Üretim ve Alanları (2013)	20
Çizelge 3.2. Dünya’da 2013 Yılında En Çok Kiraz İthalatı Gerçekleştiren Ülkeler	21
Çizelge 3.3. Dünya’da 2013 Yılında En Çok Kiraz İhracatı Gerçekleştiren Ülkeler	21
Çizelge 3.4. Yıllara Göre Türkiye’de Kiraz Üretimi (1991 – 2015).....	23
Çizelge 3.5. Türkiye’de 2015 Yılında En Çok Kiraz Üretimi Yapılan İller	24
Çizelge 3.6. Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli’nin 2011 – 2015 Yıllarına Ait Alan, Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları.....	26
Çizelge 4.1. Trakya Bölgesinde Yaygın Olarak Yetiştirilen Kiraz Çeşitleri	30
Çizelge 4.2. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (I.Yıl)	33
Çizelge 4.3. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (II.Yıl).....	34
Çizelge 4.4. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (III.Yıl)	35
Çizelge 4.5. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (IV.Yıl)	36
Çizelge 4.6. IV Yıllık Kiraz Üretim Tesisine İlişkin Masraf Unsurları	37
Çizelge 4.7. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (I.Yıl).....	39
Çizelge 4.8. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (II.Yıl)	40
Çizelge 4.9. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (III.Yıl)	41
Çizelge 4.10. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (IV.Yıl)	42
Çizelge 4.11. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (V.Yıl)	43
Çizelge 4.12. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (VI.Yıl)	44
Çizelge 4.13. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (VII.Yıl)...	45
Çizelge 4.14. VII Yıllık Kiraz Üretim Tesisine İlişkin Masraf Unsurları.....	46
Çizelge 4.15. Üretici Gruplarına Göre Verim	47
Çizelge 4.16. Kiraz Üretiminde İşgücü ve Çeki Gücü Kullanım Miktarları.....	48
Çizelge 4.17. Kiraz Üretiminde Motorin Kullanım Miktarları	49
Çizelge 4.18. Kiraz Üretiminde Girdi Kullanım Miktarları.....	50
Çizelge 4.19. Sofralık Olarak Üretim Yapan ve IV Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri.....	51
Çizelge 4.20. Sofralık Olarak Üretim Yapan ve VII Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri.....	52

Çizelge 4.21. Firmaya Yönelik Üretim Yapan ve IV Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri.....	53
Çizelge 4.22. Firmaya Yönelik Üretim Yapan ve VII Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri.....	54
Çizelge 4.23. Farklı Tesis ve Üretim Yapısına Ait Kiraz Üretim Maliyetleri	55
Çizelge 4.24. Üreticilerin Karşılaştıkları Sorunların Ortalama BW Skorları	55

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 3.1. Dünyada 1994 – 2013 Yılları Arası Toplam Kiraz Ekiliş Alanı ve Üretim Miktarı	19
Şekil 3.2. Kiraz Üreticisi Ülkelerin 2013 Yılı Kiraz Üretim Payları	20
Şekil 3.3. Türkiye’de 1961 – 2013 Yılları Arası Kiraz Üretim Miktarı (ton).....	22
Şekil 3.4. Türkiye’de 1985 – 2013 Yılları Arası Kiraz İhracat Miktarı (ton).....	24
Şekil 3.5. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ’ın Yıllara Göre Toplam Kiraz Üretim Miktarları...	25
Şekil 3.6. Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli’nin 2015 Yılı Kiraz Üretim Payları	25
Şekil 4.1. Kiraz Üreticilerinin Yaş Dağılımları.....	27
Şekil 4.2. Kiraz Üreticilerinin Eğitim Düzeyleri.....	28
Şekil 4.3. Kiraz İşletmelerinde Çalışan Kişi Sayısı	28
Şekil 4.4. Kiraz Üretimi Yapılan Süre	29
Şekil 4.5. Üreticilerin Girdi Temin Yerleri	30
Şekil 4.6. Kiraz Satış Kanalları	31
Şekil 4.7. Üretimde Karşılaşılan Sorunların Ortalama B-W skorları.....	57

ÖZET

Kiraz üretimi dünyada geniş bir yayılım göstermekle birlikte, ticari üretim açısından A.B.D, Türkiye, Fransa ve İtalya önemli üretici ülkelerdendir. Türkiye 2013 yılı FAO verilerine göre 494 bin ton kiraz üretimiyle dünya kiraz üretiminde ilk sırada yer almaktadır.

Trakya bölgesinde 4343 dekarlık bir alanda kiraz üretimi yapılmaktadır. 2015 yılı verilerine göre bölgede 3,9 bin ton kiraz üretimi gerçekleştirilmiştir. Bölgede ağaç başına verim 22 kg dır. Üretim alanlarının dağılımı incelendiğinde Tekirdağ ili 2343 dekar alan ve 94611 meyve veren ağaç sayısı ile ilk sırayı almaktadır. Bunu Kırklareli ve Edirne illeri takip etmektedir.

Bu araştırma ile Trakya bölgesinde kiraz üretimi ekonomik yönden incelenmiştir. Bu amaçla üretim yapan işletmelerin sosyo-ekonomik yapıları, üretim maliyetleri ve pazarlama olanakları araştırılarak bölgede üretimde yaşanan sorunlar ortaya konulmuş ve bu sorunların giderilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur. Ekonomik analiz kapsamında işletmelerin yıllık faaliyet sonuçları değerlendirilmiş, kiraz tesis ve üretim dönemine ait maliyetler ortaya konulmuştur.

Çalışmada, Trakya bölgesinde 200 kiraz üreticisi ile yüz yüze anket çalışması yapılmış ve üretim maliyetlerine ilişkin veriler elde edilmiştir. Buna göre bölgede IV yıllık ve VII yıllık olmak üzere iki farklı tesis yapısı göze çarpmaktadır. IV yıllık kiraz tesis masrafı 6378.69 TL/da iken, VII yıllık tesis masrafı 8989.88 TL/da'dır. Ayrıca üretim aşamasında pazarlama olanaklarına göre de iki farklı grup bulunmaktadır. Her iki üretim tipi de ekonomik olarak karlı olmasına karşın IV yıllık tesis yapısına sahip, sofralık kiraz üretimi yapan işletmelerin en yüksek net kara sahip olduğu (652,52 TL/da) görülmektedir. Trakya bölgesindeki kiraz üretiminin en önemli sorunu meyve ağacı dip kurdunun da içinde olduğu hastalık ve zararlılardır. Pazar fiyatının düşüklüğü de bir diğer önemli sorundur.

Anahtar Kelimeler: kiraz üretimi, maliyet, ekonomik analiz, pazarlama, Trakya bölgesi

ABSTRACT

Although cherry produced in a large area in the world, in terms of commercial production, U.S.A, Turkey, France and Italy are major producing countries. According to FAO data, in 2013 Turkey ranks first with 494 thousand tons of cherry production in the World.

Cherry production is carried out in 4343 decares area in Thrace Region. In 2015, 3,9 thousand tons of cherries are produced and yield per tree is 22 kg in the region. Tekirdağ province is in the first place with 2343 decares and 94611 trees. Tekirdağ is followed by the provinces of Edirne and Kırklareli.

In this study, cherry production in Thrace Region has been examined economically. For this purpose, production problems in the region have been determined by analyzing socio-economic structures, production costs and marketing facilities of farm engaged in production and suggestions were made to eliminate these problems.

In the scope of economic analysis, annual operating results of farm have been evaluated, costs of cherry plants and production period have been revealed.

In this study, a survey was carried out in Thrace region with 200 cherry producers and data about production costs were obtained. According to data, there are two different types of plant, IV years and VII years, in the region. While IV years plant costs is 6378,69 TL/da, VIII years plant costs is 8989,88 TL/da. There are also two different groups according to marketing opportunities in the production process.

Although the production of both types also economically profitable, IV years plant construction, enterprises that producing table cherry has the highest net profit (652,52 TL/da). The most important problems of cherry production in Thrace Region are diseases, including cherry worm and pests. Another major problem is low level market prices.

Keywords: cherry production, cost, economic analysis, marketing, Thrace Region

1. GİRİŞ

Türkiye coğrafi yapısı ve iklimi itibariyle diğer meyve türlerinde olduğu gibi, kiraz üretimi için de gerekli her türlü koşulu sağlayan ideal bir konuma sahiptir.

Kiraz üretimi dünyada geniş bir yayılım göstermekle birlikte, ticari üretim açısından A.B.D, Türkiye, Fransa ve İtalya önemli üretici ülkelerdendir. Türkiye 2011 yılı FAO verilerine göre 438 bin ton kiraz üretimiyle dünya kiraz üretiminde ilk sırada yer almaktadır. Kiraz üretiminde olduğu gibi ihracat miktarı açısından da Türkiye dünyada birinci sıradadır.

Türkiye uzun süren hasat dönemi ve yüksek güneşlenme süresi gibi açılardan çok şanslıdır ve büyük bir üretim potansiyeline sahiptir. Özellikle hastalık ve zararlıların az olduğu yaylalar organik kiraz üretimi için uygundur. Türkiye'nin güney yükseltilerinde doğal ortamlarda kirazın yabani çeşitleri bol miktarda rastlanmaktadır.

Türkiye dünyada kiraz üretimi açısından önemli bir konumda olmasına rağmen, gerek üretiminde gerekse pazarlamasında çeşitli sorunların olduğu bilinmektedir. Bu sorunların temelinde tarımın diğer üretim dallarında olduğu gibi üreticilerin bilinç düzeyleri, örgütlenme eksiklikleri, maliyet-gelir dengesizliği, araçların çokluğu gibi nedenler yatmaktadır. Bu nedenle Türkiye üretim kalitesi ve ihraç edilebilir miktar yönünden hak ettiği seviyelere gelememektedir.

Türkiye'de yüzlerce kiraz çeşidi yetişmektedir. Fakat Türk ziraat mühendisleri tarafından geliştirilen, dünyada "Türk Kirazı" olarak bilinen ve en çok ihracatı yapılan çeşit "Ziraat 900" çeşididir. Bu çeşit ihracatımızın yaklaşık %90'ını oluşturmaktadır. Dış pazar talebi doğrultusunda 0900 Ziraat ve yakın gelecekte erkenci ve geççi kiraz çeşitleri ile bodur ve yarı bodur anaçlar üzerinde üretilen fidanlarla üretim artışını tesis ederek ihracatımızı desteklemek çok önem arz etmektedir.

Trakya bölgesi, Türkiye içerisinde kiraz üretimi açısından stratejik bir bölge olmamasına rağmen Tekirdağ başta olmak üzere belirli alanlarda yaygın üretimin yapıldığı bir bölgedir. Trakya bölgesinde 4648 dekarlık bir alanda kiraz üretimi yapılmaktadır. 2015 yılı verilerine göre bölgede 3,9 bin ton kiraz üretimi gerçekleştirilmiştir. Bölgede ağaç başına verim 21,3 kg'dır. Üretim alanlarının dağılımı incelendiğinde Tekirdağ ili 2343 dekar alan 94611 meyve veren ağaç sayısı ile ilk sırayı almaktadır. Bunu Kırklareli ve Edirne illeri takip etmektedir. Görünümü, lezzeti ve yaklaşık yarım asırdır kiraz toplama mevsiminde adına düzenlenen festivalleriyle kirazın Tekirdağ için ayrı bir yeri bulunmaktadır. Bu festivaller sayesinde bölgede yılın belirli döneminde özellikle iç turizmde büyük hareketlenme yaşanmaktadır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde Trakya bölgesindeki kiraz üretiminin sürdürülebilir bir biçimde sorunlardan arındırılmış olarak devam ettirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de uzmanların kontrol ve yönlendirmesi ile yürütülecek bir program ile uygun arazi ve araziye uygun anaç seçimi, planlı olarak dikilen dölleyiciler, ilk yıllarda fidanlara şekil verilmesi, terbiye, budama, sulama, gübreleme, toprak işleme, yabancı ot kontrolü, hastalık zararlılarla mücadelenin uygun olarak yapılması ile, vasıflı kiraz üretimimiz istenen ve hak ettiği seviyelere rahatlıkla çıkabilecektir. Üreticilerin bu sorunlarını çözümlenebilmek ve üretimi planlı bir hale getirmek için mikro bazda birtakım çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

Tarım işletmelerinde üretim maliyetlerinin belirlenmesinin hem makro hem de mikro boyutta faydaları bulunmaktadır. Makro boyuttaki faydaların başında destekleme fiyatlarına ait tarım politikalarının belirlenmesi gelmektedir. Aynı zamanda girdi kullanım düzeyi hakkında bilgi sahibi olunarak üretim planlaması çalışmalarına destek teşkil edilmektedir. Mikro boyuttaki faydası ise işletme bazında girdi kullanımının ve üretim faaliyetlerinin kaynak ihtiyacının belirlenmesi, işletmenin verimlilik ve etkin girdi kullanımı hakkında bilgi sahibi olunmasıdır.

Maliyet ve dolayısıyla fiyat artışlarının arkasında yatan nedenleri bulmak, üretici ve tüketici açısından çözüm önerileri getirebilmek için sağlıklı maliyet hesaplarının yapılması gerekmektedir (Demircan ve ark., 2004).

Bir tarımsal üretimde faaliyetinde yatırım ve üretim masraflarının belirlenmesi, ürün maliyetlerinin belirlenebilmesi ve üreticinin bu üretim dalına ait gelirinin ortaya çıkarılması son derece önem taşımaktadır. Bu şekilde, yatırım ve üretim aşamasında yapılan masraflar mutlak ve oransal olarak belirlenip ürün maliyetleri ortaya çıkarılarak üretici gelirini artıracak önlemler belirlenebilecektir.

Bu araştırma ile Trakya bölgesinde kiraz üretimi ekonomik yönden incelenecektir. Bu amaçla üretim yapan işletmelerin sosyo-ekonomik yapıları, üretim maliyetleri ve pazarlama olanakları araştırılarak bölgede üretimde yaşanan sorunlar ortaya konularak bu sorunların giderilmesi yönünde önerilere yer verilecektir. Ekonomik analiz kapsamında işletmelerin yıllık faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesi, kiraz tesis ve üretim dönemine ait maliyetlerin ortaya konularak, üretim dönemindeki verimliliğin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma Trakya bölgesinde kiraz üretim maliyetlerinin inceleneceği ilk çalışma niteliğindedir. Literatür taraması sonucunda Türkiye’nin farklı bölgelerinde kirazın ekonomik analizinin yapıldığı sınırlı sayıda çalışmalara rastlanmasına rağmen Trakya bölgesinde konu ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma sonucunda Trakya Bölgesinde kiraz üretiminin ekonomik durumu ortaya koyulacak ve bölgede kiraz üretiminin geliştirilmesine katkıda bulunulacaktır.

Literatürde çok sayıda farklı bitkisel ve hayvansal üretim faaliyetlerinin ekonomik analizine ait çalışmalar bulunmasına rağmen, Trakya bölgesinde kiraz üretiminin ekonomik analizine ait bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.1.Konu ile İlgili Çalışmalar

Akçay ve ark (1999), çalışmalarında Tokat merkez ilçede meyve yetiştiriciliği yapan 8 köydeki 83 işletmeden elde ettikleri verileri kullanmışlardır. Meyve yetiştiriciliği içerisinde en yüksek orana sahip olan şeftali, elma ve vişnenin karlılık durumunu belirlemiştir. Araştırma sonuçlarına göre birim sermayeye karşılık en fazla kar elde edilen meyveler sırasıyla vişne, şeftali ve elma olmuştur. Dekara en fazla kar sağlayan ürünler ise vişne (108,92 TL/da), şeftali (33,29 TL/da) ve elma (5,94 TL/da) olmuştur.

Altıntaş ve Karkacier (2002), çalışmalarında Tokat Kazova yöresinde şeftali üreten tarım işletmelerinden elde edilen verileri kullanarak maliyet analizi yapmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre ortalama işletme arazisi büyüklüğü 36,95 da, şeftali verimi 1874 kg/da olarak belirlenmiştir. İşletmelerin 5 yıllık toplam tesis maliyeti 166,48 TL, şeftalinin dekara üretim maliyeti 236,17 TL olarak hesaplanmıştır. Gayrisafi üretim değeri 264,23 TL/da ve dekara net kar 26,07 TL'dir. Bir kg şeftalinin maliyeti 0,13 iken ortalama satış fiyatı 0,14 TL/kg'dır. Bu verilere göre şeftalinin birime net karı 0,015 TL/kg olup oransal karlılığı 1,12 olarak belirlenmiştir.

Engindeniz ve Çukur (2003), İzmir ili Kemalpaşa ilçesinde şeftali üretimi üzerine yaptıkları çalışmada 63 çiftçi ile görüşerek 2001 yılına ait şeftali üretim verilerini analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre ortalama şeftali bahçesi büyüklüğü 10,89 da, dekar başına ortalama verim 1684,82 kg ve ağaç başına ortalama verim 37,67 kg olarak hesaplanmıştır. Şeftalinin dekar başına ortalama üretim maliyeti 396,16 TL/da olarak tespit edilmiştir. Dekara ve ağaç başına net gelir ise sırasıyla 85,35 TL ve 1,91 TL olarak bulunmuştur.

Demircan ve ark. (2004), 2002 – 2003 üretim sezonunu kapsayan çalışmalarında Isparta ilinde kirazın pazarlama yapısı ve sorunlarını belirlemeyi ve sorunlara çözüm önerileri getirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, işletmelerde üretilen kirazın %80,49'unun ihracatçılara, %9,51'inin ise tüccarlara satıldığı saptanmıştır. İhracatçılara yapılan satışlar doğrudan, tüccar, yerel komisyoncular ve kooperatif aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. İşletmelerde kirazın ortalama pazarlama masrafı 0,18 TL/kg olup, bunun üretim maliyetleri içindeki payı %21,75 ve değişen masraflar içindeki payı %32,21 olarak saptanmıştır. Araştırma bölgesinde kirazın üretici-tüketici bölgesi ve üretici-ihracatçı

arasındaki brüt pazarlama marjları sırasıyla 0,58 TL/kg ve 1,06 TL/kg olarak belirlenmiştir. Üreticilerin karşılaştıkları başlıca pazarlama sorunları ürün fiyatının istikrarsız olması (%92,39), kiraz hasadı için yeterli sayıda ve kalitede işgücünün bulunamaması (%53,26) ambalaj malzemesinin zamanında temin edilememesi (%26,09) ve kiraz alım merkezlerinin düzensiz olmasıdır (%16,30).

Demircan ve ark (2005), çalışmalarında Isparta ilinde elma üretim maliyeti ve gelirinin belirlenmesini amaçlamışlardır. 2002-2003 üretim döneminde yürütülen çalışmanın verileri 109 elma üreticisinden anket yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, üretim döneminde işletmelerde dekara kullanılan işgücü ve makine çeki gücü sırasıyla 103,61 ve 5,61 saat olduğu saptanmıştır. İncelenen işletmelerde dekara toplam tesis masrafı 1.361,44 YTL ve üretim masrafı 776,98 YTL olarak hesaplanmıştır. Elma üretiminde elde edilen brüt, net ve oransal kar sırasıyla 699,94 YTL/da, 486,79 YTL/da ve 1,63 olarak belirlenmiştir.

Birinci ve Er (2006), Bursa ili Karacabey ilçesinde organik ve konvansiyonel şeftali üretimini maliyetler açısından karşılaştırmışlardır. Organik ve konvansiyonel üretim yapan üreticilerden anket yöntemiyle toplanan 2004 üretim dönemine ait bilgiler analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, incelenen işletmelerde dekara şeftali üretim masrafları organik işletmelerde 287,17 YTL, konvansiyonel işletmelerde 420,73 YTL, organik şeftalinin birim maliyeti 1,59 YTL/kg, konvansiyonel şeftalinin maliyeti ise 1,38 YTL/kg olarak bulunmuştur.

Can ve Yercan (2006), çalışmalarında İzmir ili Seferihisar ilçesinde mandarin üretiminin ekonomik analizi yapmayı amaçlamışlardır. Analizlerde 2001 – 2002 döneminde mandarin üretimi yapan 63 üreticiden alınan bilgiler kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre mandarin bahçelerinin ortalama büyüklüğü 8,32 da, ortalama verim 4.605,46 kg/da ve ağaç başına verim 92,67 kg olarak hesaplanmıştır. Ortalama mandarin üretim maliyeti 925,24 YTL/da, dekar başına net gelir 315,79 YTL ve ağaç başına net gelir 6,36 YTL olarak hesaplanmıştır.

Dere (2006) yüksek lisans tezinde, Afyonkarahisar'a bağlı Sultandağı ilçesinde kiraz pazarlaması üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma için gerekli olan veriler anket ve mülakat yöntemleriyle toplanmıştır. Daha sonra anket yöntemiyle toplanan bilgilerin istatistiksel anlamda ilişkilerini incelemiştir. Sonuç olarak Sultandağı'nda kiraz pazarlamasında önemli sorunlar tespit etmiş ve bu sorunların çözümünde ilçedeki kurum ve yetiştiricilerin yetersiz kaldıklarını belirlemiştir. Üreticilerin en büyük problemi satılan kirazın bedelini alamama olarak belirlenirken, diğer ülkelerde kiraz üretiminin artmasıyla kiraz pazarının daralmaya başlayacağı öngörülmüştür.

Gültaş ve Erdem (2007), Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü arazisinde seçilen 27,3 da büyüklüğündeki bir kiraz bahçesinde, damla ve mikro yağmurlama sulama yöntemlerinin sulama suyu ihtiyacı, ilk tesis masrafı, yıllık işletme masrafı, enerji masrafı ve toplam masraflar açısından karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla ekonomik analiz yapılarak, her sistem için, tesis masrafı, yatırım masrafı, yıllık sabit masraf, enerji masrafı, bakım-onarım masrafı, sulama işçiliği masrafı ve yıllık toplam masraf değerleri belirlenmiştir. Sonuçta, mevsimlik toplam sulama suyu ihtiyacı, damla sulama yönteminde 397 mm, mikro yağmurlama sulama yönteminde ise 482 mm bulunmuştur. Sistem debisi damla sulama yönteminde 3.56 L/s, mikro yağmurlama sulama yönteminde ise 5.12 L/s olmuştur. Yıllık toplam yatırım masrafı ve yıllık toplam masraflar, damla sulama yönteminde mikro yağmurlama sulama yöntemine göre sırasıyla %17 ve %13 daha fazla bulunmuştur. Bu değerlere göre, kiraz sulamasında düşük dinamik yüksekliğe sahip kuyulardan yararlanılması durumunda, su kaynağı yeterli ise mikro yağmurlama sulama, aksi takdirde, damla sulama yönteminin seçilmesi önerilmiştir.

Aydoğmuş ve Yılmaz (2010), çalışmalarında Antalya ili Elmalı ilçesinde bodur, yarı bodur ve çöğür anaç kullanılarak yapılan elma üretiminde girdi kullanımı, karlılık ve verimlilik analizlerini yapmayı amaçlamışlardır. Girdi kullanımında en belirgin farklılık, bodur anaç ile elma yetiştiriciliğinde dekara kullanılan işgücü miktarının, yarı bodur ve çöğür anaç ile elma yetiştiriciliğine göre 1/3 oranında daha fazla olmasıdır. En masraflı yetiştiricilik olmasına karşın, bodur elma anacının kullanıldığı bahçelerdeki elma verimi ve geliri, diğerlerinin en az iki katı düzeyindedir. Kar göstergeleri ise, bodur anaç kullanılarak yapılan elma yetiştiriciliğinin birim alandan elde edilen kar düzeyini büyük ölçüde artırdığını ortaya koymaktadır. Yapılan verimlilik analizleri, bodur anaç kullanılarak yapılan elma yetiştiriciliğinde, alan verimliliğinin yanı sıra, daha fazla işgücü gereksinimine rağmen işgücü verimliliğinin, daha fazla tesis masrafı (yatırım) gerektirmesine rağmen sermaye verimliliğinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Toplam faktör verimliliği değerleri de elma üretiminde 1 TL masraf karşılığı, bodur, yarı bodur ve çöğür elma anaçlarını kullanan işletmelerde sırasıyla, 0,77 TL, 0,05 TL ve 0,12 TL tutarlarında net karlar elde edildiğini göstermektedir.

Karaman ve ark (2013), çalışmalarında Bursa ili Keles ilçesi Organik Meyve Üreticileri Birliği'ne üye organik kiraz üretimi yapan 15 işletme ve geleneksel kiraz üretimi yapan 35 işletmenin teknik etkinliğini araştırmışlardır. Veri zarflama analizi sonuçlarına göre organik kiraz üreten işletmelerin sahip oldukları teknolojilere göre daha etkin olduğu fakat geleneksel kiraz üreten işletmelerden daha az verimli teknolojiler kullandığı görülmektedir.

Organik ve geleneksel kiraz üreten işletmelerin toplam potansiyel iyileştirme değerleri; çıktı ve girdiler açısından ayrı ayrı değerlendirildiğinde, tüm değişkenlerde iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir.

Özalp ve Yılmaz (2013), Antalya’da gerçekleştirdikleri çalışma kapsamında nar üretiminde girdi kullanımı, maliyet, kârlılık ve verimlilik analizleri yapmışlardır. 2010 yılına ait olan araştırma verileri, tabakalı tesadüfi örnekleme kullanılarak ve tesadüfi olarak seçilen 75 nar üreticisinden anket yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışmada girdi kullanımı kapsamında, işgücü, traktör, gübre ve ilaç kullanım miktarları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda birim alana nar üretim masrafı, 1.382,27 TL/da olarak belirlenmiştir. Bu üretim masraflarına karşılık olarak 1.969,68 kg/da nar verimi elde edilmiştir. Ortalama brüt ve net kâr değerleri sırası ile 1.084,12 TL/da ve 311,66 TL/da olarak hesaplanmıştır. Toplam faktör verimliliği değerleri 1 TL’lik üretim masrafı karşılığı 0,23 TL net kâr elde edildiğini göstermektedir.

Aktürk ve ark (2014), çalışmalarında şeftali ve kirazda iyi tarım uygulamaları ile üretim yapan üreticiler ile konvansiyonel tarım yapan üreticilerin iyi tarım uygulamalarına yaklaşımlarını ortaya koymuşlardır. Ayrıca, her iki üretim faaliyeti ve üretim yönteminin karşılaştırılması ile maliyetler hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, iyi tarım uygulamaları ile üretim yapıldığında maliyetlerin arttığı, verimlerin ise azaldığı gözlenmektedir.

Atay ve ark (2014), 2008 – 2010 yılları arasında Malatya Kayısı Araştırma İstasyonu deneme alanında yürütülen çalışmada organik ve konvansiyonel kiraz üretimini verim, değişen masraflar, GSÜD ve elde edilen brüt kar açısından karşılaştırmışlardır. En yüksek verim, en düşük değişken masraf ve brüt kar açısından en karlı uygulama konvansiyonel uygulama olmuştur.

Bayramoğlu (2014) çalışmasında risk davranışlarının üretici gelirleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Konya ili Akşehir ilçesinde 68 kiraz üreticisi ile anket uygulaması yapılmıştır. Üreticiler riskli seven ve sevmeyen olarak sınıflandırılmış, karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre başarı kriterleri incelendiğinde riskli seven işletmelerin GSÜD’leri (62.082,84 TL) ve dolayısıyla net kârları (3.187,50 TL), ekonomik rantabiliteleri (%18,97) ve tarımsal gelirleri (854,43 TL) daha yüksek belirlenmiştir.

Erdal ve ark (2014), çalışmalarında Amasya ili Suluova ilçesine bağlı Boyalı köyündeki kiraz üretimini incelemiştir. Boyalı köyü, Amasya kiraz üretiminin %4’ünü karşılamaktadır ve üretilen kirazın yaklaşık %70’i ihraç edilmektedir. Üreticilerin ortalama arazi büyüklükleri 30,04 da ve işletmelerin %30’unun kiraz gelirinin yıllık 25 bin TL’nin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Kiraz fidanları çoğunlukla Gıda Tarım ve Hayvancılık

Bakanlığı meyvecilik yetiştirme istasyonlarından temin edilmektedir. Yetiştiricilerin %83'ü yetiştirdikleri kirazı kooperatif aracılığıyla pazarlamaktadır. Kooperatif aracılığıyla ihracata yönelik pazarlanan kirazın yurtiçi satışlara göre daha yüksek kazanç sağladığı görülmüştür.

Bayraktar (2015), çalışmasında İzmir – Kemalpaşa yöresinde GlobalGAP uygulayan ve uygulamayan kiraz işletmelerinin teknik ve ekonomik yönden sürdürülebilirliğini analiz etmiştir. 2009 yılında toplam 177 üreticiden alınan verilere göre incelenen işletmelerde kiraz üretiminden dekar başına elde edilen brüt üretim değeri (BÜD) 2.888,54 TL'dir. GlobalGAP uygulayan işletmelerde bu değer 2.995,03 TL/da, geleneksel üretim yapan işletmelerde 2.782,04 TL/da olarak bulunmuştur. Buna göre GlobalGAP uygulayan üreticilerde brüt kar (956,67 TL/da), geleneksel üretim yapan işletmelere göre daha yüksek (830,26 TL/da) belirlenmiştir. Ancak, üretici eline geçen fiyatlar açısından önemli bir fark bulunmamaktadır.

Çerçinli Öz ve Bal (2016), çalışmalarında Isparta ilinin kiraz ihracat analizini yapmayı amaçlamışlardır. Çalışmada Isparta ilinden kiraz alıp ihraç eden 37 ihracatçı firma ile anket yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kiraz üretimi ve ihracatının Isparta ili ekonomisi için önemli bir üretim faaliyeti olduğu, Türkiye'nin toplam kiraz üretimi içerisindeki payının 2015'te %2,57 olmasına rağmen yetiştirilen kirazın kalite açısından Türkiye'de tercih edilen ihraçlık bir ürün olduğu, fakat sektörde önemli sorunların mevcut olduğu tespit edilmiştir. İhracatçılarla yapılan anket sonuçlarına göre ise en fazla "0900 Ziraat" (Napolyon) çeşidinin (%78,38) ihraç edildiği, firmaların kiraz ihracatında genelde karayolunu (%97,59) tercih ettiği ve en cazip pazarın Rusya Federasyonu olduğu saptanmıştır.

Sayılı ve Özbek (2016), Amasya ili Suluova ilçesinde kiraz üreten tarım işletmelerinin üretim ve pazarlama sorunlarını incelemişlerdir. Araştırmada kiraz üreten 52 adet işletmeden anket yoluyla elde edilen 2011-2012 yılına ait veriler kullanılmıştır. İşletmelerin ortalama arazi genişliği 48,38 dekar, parsel sayısı 5,33 adet ve parsel genişliği 9,08 dekar olarak bulunmuştur. Kiraz üretimi çok karlı bir faaliyet olduğu için tercih edilmektedir. Kiraz üretimindeki en önemli problem hastalık ve zararlılardır. Kiraz satışında toptancı ve komisyoncular ağırlıktadır. Üreticiler toptan satışı ve ihracatı tercih etmektedir. Kiraz ihracatında Boyalı Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi çok aktiftir. Üretilen ürünün önemli bir kısmı ihraç edilmektedir ve ihraç fiyatı daha yüksektir.

Subaşı ve ark (2016), çalışmalarında Mersin ve Antalya illerinde 2010 yılına ait muz üretim maliyeti ve karlılığını ortaya koymayı amaçlamışlardır. 100 işletmeden anket yoluyla elde edilen verilere göre ortalama işletme genişliği 15,53 da olup işletme arazisinin % 54,82'si muz üretimine ayrılmıştır. Araştırma bölgesinde, muz verimi örtü altında 5238 kg/da iken açıkta 2819 kg/da'dır. Örtü altında elde edilen GSÜD 6547,50 TL/da iken açıkta yapılan

Üretimde GSÜD 3253,75 TL/da olmaktadır. Mutlak karlar örtü altı ve açıkta yapılan üretimlerde sırasıyla 2263,33 TL/da ve 202,44 TL/da olarak hesaplanmıştır. Nispi karlar ise sırasıyla % 152,83 ve % 106,63'dir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Gereç

Çalışmada, Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerinde kiraz üretimi yapan üreticilerden elde edilen veriler kullanılmıştır. Ayrıca, Türkiye İstatistik Kurumu, FAO, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan elde edilen veriler kullanılmış, konuyla ilgili yapılmış yurtiçi ve yurtdışı çalışmalar, projeler ve raporlardan yararlanılmıştır.

2.2. Yöntem

2.2.1. Örnekleme

Araştırma sahası olarak Trakya bölgesi belirlenmiştir. Bölgede yer aşan Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illeri araştırma kapsamına dahil edilmiştir. İstanbul ve Çanakkale illerinin Trakya bölgesinde yer alan kısımları araştırma sahasına dahil edilmemiştir.

Çalışmada kullanılacak veriler yukarıda açıklanan bölgede kiraz üretimi yapan çiftçiler ile yüz yüze olarak yapılacak anketler yardımıyla elde edilecektir. Çiftçi kayıt sistemi verilerine göre Tekirdağ ilinde 330, Edirne ilinde 200 ve Kırklareli ilinde 280 çiftçi kiraz üretiminde bulunmaktadır. Bölgede toplam 810 kiraz üreticisi olduğu görülmektedir. Örneğin belirlenmesinde sonlu popülasyonlarda oranların tahminine yönelik örnekleme formülünden yararlanılmıştır. Formülde yer alan p ve q değerleri en yüksek örnek hacmine ulaşabilmek üzere %50 olarak belirlenmiştir. p ve q değerleri bodur kiraz yetiştiren ve klasik kiraz yetiştiren çiftçilerin oranlarını ifade etmektedirler. Örnekleme hatası olarak %5 kabul edilirken güven katsayısı %90 olarak örnekleme yapılmıştır (Newbold, 1994).

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q}{(n - 1) \cdot \sigma_p + p \cdot q}$$

Yukarıdaki veriler formüle uygulandığında saha çalışmasında anket yapılacak çiftçi sayısı 200 olarak belirlenmiştir. Bu çiftçiler tesadüfi sayılar tablosundan yararlanılarak rastgele seçilmiştir.

2.2.2. Ekonomik Analiz

Çalışmada kiraz üretim maliyetlerini belirlemek üzere 2015-2016 üretim yılına ait fiziki girdi kullanımı ve işlemlere (toprak işleme, gübreleme, ilaçlama, budama, sulama, hasat, taşıma faaliyetlerinin işçilik ücretleri, gübre, fidan, tarımsal ilaçlar, motorin, elektrik, su ve kasa, vd.) ait veriler elde edilmiş olup bütçe yaklaşımından yararlanılmıştır. Buna göre gelir-gider durumu bir tarım işletmesinde yetiştirilen tüm ürünler için değil, sadece araştırma

konusu olan kiraz için hesaplanmıştır. Ayrıca işletme içinde yapılan işlemlerin maliyet bedelleri içinde dışarıya yaptırılma bedelleri dikkate alınmış ve maliyet hesabı alternatif maliyet prensibi dikkate alınarak yapılmıştır.

Elde edilen veriler Trakya bölgesini temsil yeteneğindeki işletmelerin aritmetik ortalamaları hesaplanarak çizelgeler haline getirilmiştir. Girdi miktarı ve işlemler üretim alanına bölünerek birim alan üzerinden yorumlanmıştır. Maliyet çizelgeleri Çizelge 2.1 deki taslaktan hareketle oluşturulmuştur.

Çizelge 2.1. Kiraz Üretiminde Masraf Kalemleri

Yapılan İşlemler

Arasürüm
İlaçlama işçiliği
Gübreleme İşçiliği
Dip çapası
Fidan yenileme işçiliği
Budama
Aşılama

TOPLAM

Hasat Taşıma

Hasat
Taşıma

TOPLAM

Çeşitli Girdiler

Fidan
Gübre
İlaç
İnsektisit
Fungusit
Yabancı ot
Bordo Bulamacı
Kasa
İp/Kazık

TOPLAM

MASRAFLAR TOPLAMI

Değişken Mas. Faizi (%5)

TOPLAM DEĞİŞKEN MASRAFLAR

Genel İdare Giderleri (%3)
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)
Tesis Sermayesi Faizi (%5)
Tesis Masrafları Amortismanı

SABİT MASRAFLAR

TOPLAM MASRAFLAR

İşletme masrafları (değişken masraflar) kiraz üretiminde fiilen kullanılan toprak işleme, gübreleme, ilaçlama, budama, sulama, hasat, taşıma faaliyetlerinin işçilik ücretleri, gübre, fidan, tarımsal ilaçlar, motorin, elektrik, su ve kasa bedellerinden oluşmaktadır. Sabit masraflar kısa dönemde üretim yapılmısa dahi gerçekleşen masraflardır. Çalışmada sabit üretim masrafları olarak, tesis masrafları amortisman payı, tesis masrafları faiz karşılığı, çıplak arazi değerinin faizi ile genel idare giderleri alınmıştır (Kıral ve ark. 1999).

İşletmeler toprak işleme, gübreleme ilaçlama ve hasat gibi üretim faaliyetlerinden kullanılan değişik yaş ve cinsiyetteki işgücü erkek işgücü birimine çevrilmiştir (İnan, 2003, Açıl ve Demirci, 1984).

İşletmelerde kullanılan kimyasal gübre, ilaç, fidan, motorin, kasa gibi materyaller için ödenen bedeller çiftlik avlusu fiyatları ya da pazar fiyatı + satın alma ve taşıma şeklinde ele alınmıştır (Tanrıvermiş, 2000).

Maliyet çizelgelerinde kimyasal gübrelerde aktif madde miktarlarına da (N, P, K) yer verilmiştir. Kimyasal ilaçlar ise etkili oldukları hastalık ve zararlı gruplarına göre verilmiştir.

Genel idare giderleri, değişken masraflar toplamının %3'ü olarak hesaplanmıştır. Değişken masrafların faizi üretim faaliyetine yatırılan sermayenin fırsat maliyetini temsil etmektedir (TEAE, 2001). Ele alınan üretim dönemi için T.C. Ziraat Bankasının bitkisel üretim kredilerine uyguladığı faiz oranının yarısı (%5) dikkate alınarak hesaplanmıştır (Kıral ve ark. 1999).

Üretimde sabit masraflardan biri olan arazi kirası, kira ile tutulan araziler için fiilen ödenen kira bedeli, mülk arazilerde ise alternatif kira bedeli olarak hesaba katılmalıdır (Açıl, 1976). Çok yıllık bitkilerde arazi kirası yerine kira karşılığı olarak çıplak arazi değerinin %5'i alınmaktadır. Arazi kirasının hesaplanmasında, çıplak arazi değerinin %5'i tesis dönemi boyunca aynı alınmıştır. Bunun nedeni aynı yaşta meyve ağaçlarıyla kaplı bir meyvelikte toprak sermayesi, her ömrün sonunda aynı durumda kalmaktadır (Mülâyim, 1994).

Tesis masraflarının yarısı üzerinden reel faiz oranı kullanılarak tesis masrafları faizi hesaplanmış ve sabit masraflara eklenmiştir (Teae, 2001).

Çok yıllık bitkilerde tesis masraflarının amortisman payının hesaplanmasında doğru hat yöntemi kullanılmaktadır. Meyve bahçelerinde tesis döneminin sonunda bir miktar ürün elde edilmektedir. Tesis hesabı devam ettiği için, meyvenin satış tutarı ile elde edilen bu miktar çarpıldığında üretici bir gelir elde etmiş olur. Elde edilen bu gelir yan gelir olarak kabul edilerek giderlerden düşülmüş ve birikmiş net yatırım tutarı hesaplanmıştır (Aras, 1988). Bunun için öncelikle tesis döneminde yapılan masraflar, tesis masraflarının yapıldığı yıla ait fiyatlar üzerinden değil de, anket çalışmasının yapıldığı tarihteki fiyatlar üzerinden

alındığı için her yıl reel faiz üzerinden yatırım faizi ve yatırımın bileşik faizi hesaplanmıştır. Tesis dönemi boyunca yapılan harcamalar, faizleri ile birlikte tesis dönemi sonunda toplanmıştır. Bunun yanı sıra, tesis döneminde elde edilen gelirler de reel faizi birlikte tesis dönemi sonuna getirilmiştir. Tesis dönemi sonundaki gider-gelir farkı hesaplandıktan sonra ekonomik ömre bölünerek yıllık amortisman payı hesaplanmıştır.

Bölgede farklı yapıdaki kiraz bahçeleri için tesis ve üretim masrafları ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bahçelerin ekonomik ömürleri bodur çeşitler için 15 yıl, klasik anaçlar için 35 yıl alınmıştır.

Kiraz üretiminin ekonomik analizi yapmak üzere brüt ve net kar analizinden yararlanılmıştır. Brüt kar, bir işletme ya da üretim faaliyetinin bir diğeri ile karşılaştırılmasında dikkate alınan önemli bir başarı ölçütüdür (Erkuş ve ark, 1995).

Kiraz üretim faaliyeti sonucunda elde edilen ürün miktarı ile satış fiyatının çarpımı sonucu gayrisafi üretim değeri (GSÜD) hesaplanmıştır. Gayrisafi üretim değerinden değişen masrafların çıkarılmasıyla brüt kar, üretim masraflarının çıkarılmasıyla net kar hesaplanmıştır (Açıl ve Demirci 1984; Kral ve ark. 1999; İnan, 2003; Tanrıvermiş 2000). Kiraz üretim faaliyetine ilişkin brüt, net ve nispi karların hesaplanmasında;

Gayrisafi (Brüt) Üretim Değeri = Üretim Miktarı x Ürün Fiyatı

Brüt Kar = Gayrisafi (Brüt) Üretim Değeri – Değişken Masraflar,

Net Kar = Gayrisafi (Brüt) Üretim Değeri – Üretim Masrafları

Nispi Kar = Gayrisafi (Brüt) Üretim Değeri / Üretim Masrafları

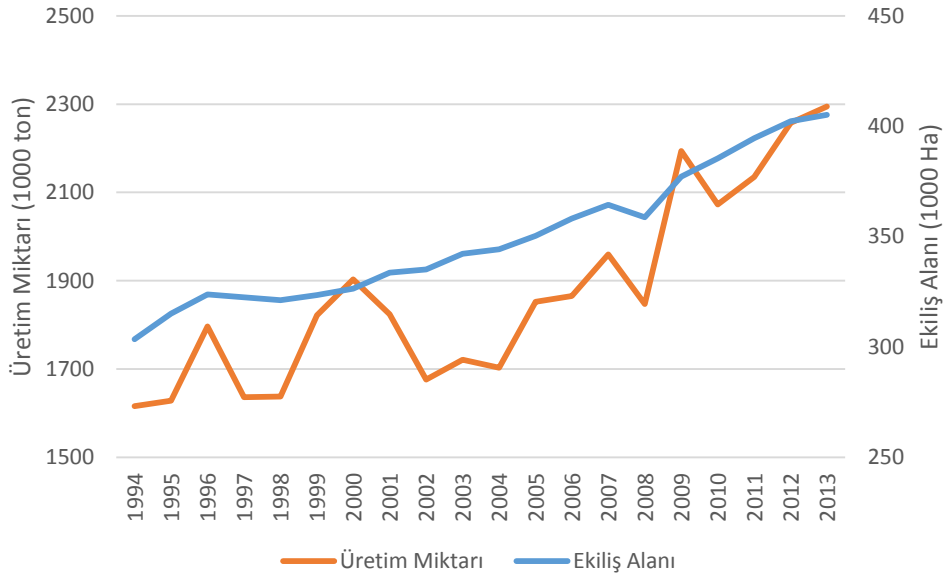
formülleri kullanılmıştır.

Tesis masrafları; işçilik, toprak hazırlama, dikim, gübreleme, sulama, ilaçlama, hammadde- yardımcı malzeme; fidan, gübre, ilaç, yakıt, diğer, arazi kirası, alet-makine kirası ve diğer dolaysız giderlerden oluşmaktadır. Meyvecilikte tesis döneminin belirlenmesinde genellikle meyve türü ve yöre koşulları etkileyici olmaktadır. Kiraz üretiminde incelendiği üzere tesis döneminin bazı işletmeler için 4 yıl, bazılarında ise 7 yıl olduğu görülmüştür.

3. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KIRAZ ÜRETİM VE DIŞ TİCARETİ

3.1. Dünyada Kiraz Üretimi ve Dış Ticareti

Kiraz üretimi Dünyada geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Son 20 yılda kiraz alanları artış eğilimindeyken, kiraz üretiminde dalgalanmalar görülmektedir. FAO'dan alınan verilere göre 1994 yılında toplam 303 bin ha olan kiraz alanı yaklaşık %33 oranına artarak 2013 yılında 405 bin hektara ulaşmıştır. Kiraz üretim miktarında yıllara göre değişiklik görülmele birlikte 2013 yılında toplam kiraz üretimi 1994 yılına göre %41 artarak 2,29 milyon tona ulaşmıştır. 1994 yılında kiraz verimi 5,32 ton/ha iken 2013 yılında 5,66 ton/hektara yükselmiştir.

Şekil 3.1. Dünyada 1994 – 2013 Yılları Arası Toplam Kiraz Ekiliş Alanı ve Üretim Miktarı

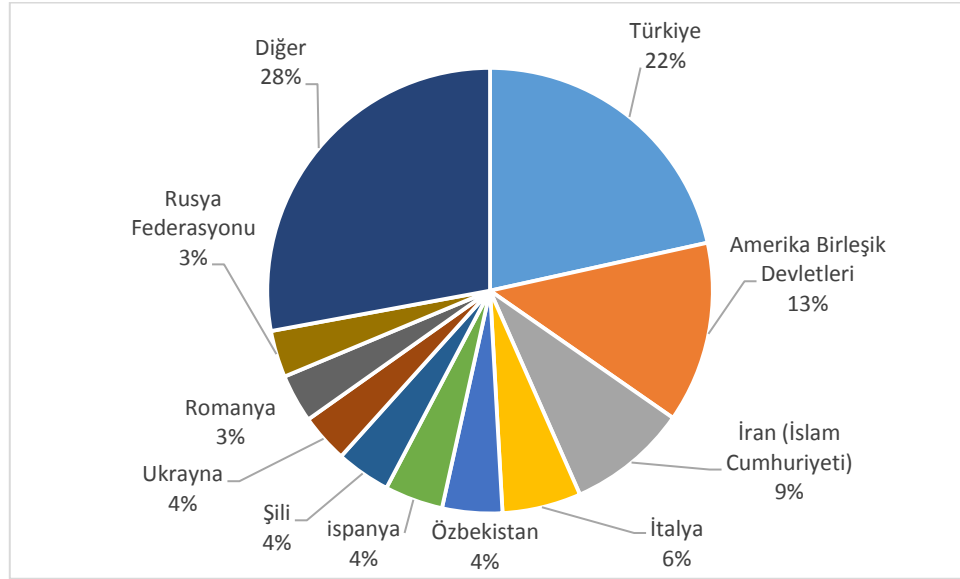
Dünyada kiraz üretimi 2013 yılında 405 bin hektar alanda toplam 2 milyon 295 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Kiraz üretim alanı ve üretim miktarı bir önceki yıla göre %1,62 oranında artış göstermiştir. 2013 yılında Türkiye 494 bin ton ile üretimde ilk sırayı almıştır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Dünyada En Çok Kiraz Üreten Ülkelerin Üretim ve Alanları (2013)

Ülke	Alan (Ha)	Üretim Miktarı (Ton)
Türkiye	51.132	494.325
Amerika Birleşik Devletleri	36.040	301.205
İran	29.000	200.000
İtalya	30.581	131.175
Özbekistan	12.000	100.000
İspanya	25.300	97.200
Şili	16.243	90.703
Ukrayna	12.400	81.200
Romanya	7.079	80.477
Rusya	16.000	78.000
Diğer	169.354	640.170
Toplam	405.129	2.294.455

Kaynak: FAO, 2016, www.fao.org

Toplam kiraz üretiminin önemli bölümü Şekil 3.2’de gösterildiği üzere Türkiye (%21,54), ABD (%13,13) ve İran (%8,72) tarafından gerçekleştirilmiştir (FAO, 2016).

Şekil 3.2. Kiraz Üreticisi Ülkelerin 2013 Yılı Kiraz Üretim Payları

2013 yılında toplam 1,64 milyar USD ve 370 bin tonluk kiraz ithalatı gerçekleşmiştir. Çin, 567 milyon USD ve 78 bin ton ile en çok kiraz ithalatı gerçekleştiren ülke olmuştur (Çizelge 3.2). Çin’i 122 milyon USD (72,9 bin ton) ile Rusya ve 138 milyon USD (35,3 bin ton) ile Almanya takip etmiştir.

Çizelge 3.2. Dünya’da 2013 Yılında En Çok Kiraz İthalatı Gerçekleştiren Ülkeler

Ülke	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Miktarı (%)	İthalat Değeri (1000 US\$)
Çin	78.436	21,19	567.325
Rusya	72.914	19,7	122.066
Almanya	35.280	9,53	138.146
Kanada	24.686	6,67	138.574
Kazakistan	19.448	5,25	39.949
Avusturya	17.607	4,76	80.384
Birleşik Krallık	14.679	3,97	65.217
Kore Cumhuriyeti	9.130	2,47	89.844
Amerika Birleşik Devletleri	8.510	2,3	45.740
İtalya	8.235	2,22	23.992
Diğer	81.210	21,94	333.144
Dünya	370.135	100,00	1.644.381

Kaynak: FAO, 2016, www.fao.org

2013 yılında toplam ihracatın %19,34’ü ABD tarafından gerçekleştirilmiştir. 427,6 milyon USD ve 69,8 bin ton kiraz ithalatı gerçekleştiren ABD’yi, 390,2 milyon USD ve 53,6 bin ton ile Şili, 154,7 milyon USD ve 53,4 bin ton ile Türkiye izlemiştir (Çizelge 3.3). Türkiye, kiraz ihracatında 3. sırada yer almaktadır.

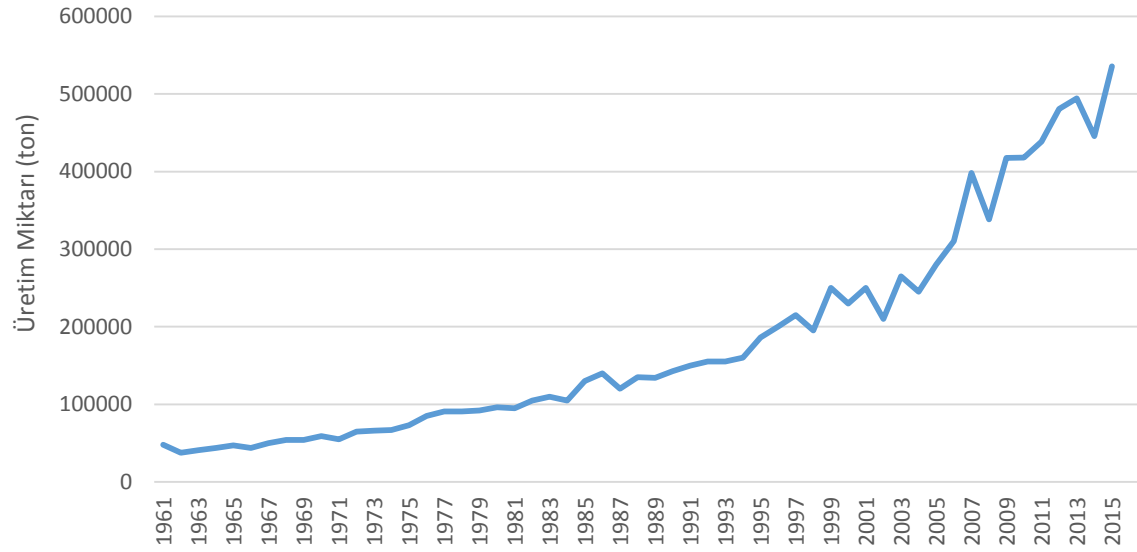
Çizelge 3.3. Dünya’da 2013 Yılında En Çok Kiraz İhracatı Gerçekleştiren Ülkeler

Ülke	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Miktarı (%)	İhracat Değeri (1000 US\$)
Amerika Birleşik Dev.	69.795	19,34	427.603
Şili	53.684	14,88	390.200
Türkiye	53.467	14,82	154.717
Yunanistan	23.570	6,53	49.484
İspanya	21.923	6,08	66.445
Çin	20.027	5,56	78.423
Avusturya	15.510	4,3	69.973
İtalya	10.414	2,89	50.573
Polonya	10.207	2,83	15.747
Suriye	7.224	2	9.786
Diğer	74.990	20,78	251.571
Dünya	360.811	100,00	1.564.522

Kaynak: FAO, 2016, www.fao.org

3.2. Türkiye’de Kiraz Üretimi ve Dış Ticareti

Türkiye’nin yıllara göre kiraz üretimi incelendiğinde üretim miktarının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre 1961 yılında 48 bin ton olan kiraz üretimi, 1991 yılında 150 bin tona, 2001 yılında 250 bin tona ve 2015 yılında 535,6 bin tona ulaşmıştır ().

Şekil 3.3. Türkiye’de 1961 – 2013 Yılları Arası Kiraz Üretim Miktarı (ton)

Türkiye’de 1991 – 2015 yılları arasında ekim alanları, verim ve kiraz ağacı sayıları incelendiğinde üretim alanlarında ve ağaç sayılarında sürekli olarak artış gerçekleşmiştir. 2015 yılında ağaç sayısı 1991 yılına göre %326 oranında artarak 27,2 milyona ulaşmıştır. Meyve veren yaşta ağaçların oranının, toplam ağaç sayısına oranı 1991 yılında 78,24 iken, 2008 yılında %64,18’e gerilemiştir. 2015 yılında ise bu oran %75,71’dir.

1993 yılında 193,8 bin hektar olan kiraz alanının, 2015 yılında 814 bin hektara yükseldiği görülmektedir. İncelenen dönem boyunca üretim alanları sürekli artış göstermiştir.

Kiraz verimleri incelendiğinde 1991 yılında ağaç başına ortalama verim 30 kg iken 2015 yılında 26 kg olarak gerçekleşmiştir. En düşük verim 2014 yılında ağaç başına 23 kg olarak gerçekleşmiştir (

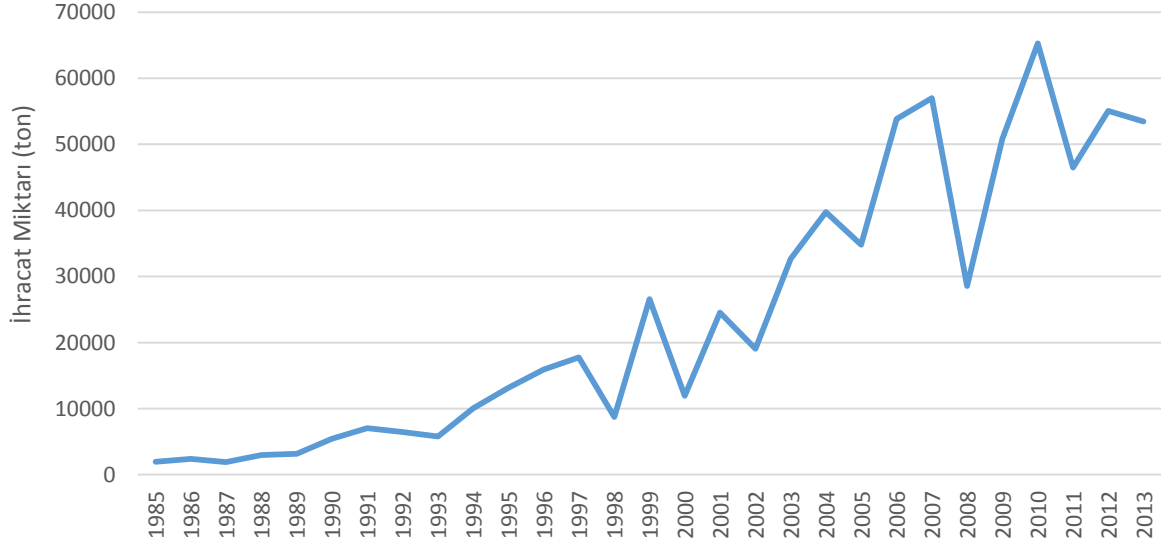
Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4. Yıllara Göre Türkiye’de Kiraz Üretimi (1991 – 2015)

Yıl	Toplu Meyveliklerin Alanı (dekar)	Üretim (ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)	Ağaç Sayısı		Toplam
				Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta	
1991	-	150.000	30	5.000.000	1.391.000	6.391.000
1992	-	155.000	30	5.160.000	1.550.000	6.710.000
1993	193.840	155.000	29	5.337.000	1.507.000	6.844.000
1994	209.170	160.000	29	5.545.000	1.735.000	7.280.000
1995	223.830	186.000	31	6.050.000	2.100.000	8.150.000
1996	233.040	200.000	32	6.230.000	2.090.000	8.320.000
1997	236.960	215.000	34	6.368.000	1.965.000	8.333.000
1998	264.280	195.000	28	6.850.000	2.460.000	9.310.000
1999	279.150	250.000	35	7.150.000	2.525.000	9.675.000
2000	290.000	230.000	31	7.450.000	2.515.000	9.965.000
2001	302.000	250.000	33	7.620.000	2.630.000	10.250.000
2002	310.000	210.000	27	7.850.000	2.670.000	10.520.000
2003	350.000	265.000	32	8.400.000	3.200.000	11.600.000
2004	376.500	245.000	28	8.750.000	3.750.000	12.500.000
2005	430.000	280.000	30	9.385.000	4.447.000	13.832.000
2006	488.604	310.254	29	10.615.900	5.237.273	15.853.173
2007	555.111	398.141	33	12.048.104	6.433.506	18.481.610
2008	597.510	338.361	27	12.542.380	7.001.642	19.544.022
2009	624.585	417.694	31	13.283.527	6.935.070	20.218.597
2010	670.459	417.905	28	14.740.131	7.409.434	22.149.565
2011	699.846	438.550	28	15.836.172	7.553.126	23.389.298
2012	744.138	470.887	28	16.916.568	7.264.177	24.180.745
2013	764.594	494.325	28	17.922.171	7.235.721	25.157.892
2014	790.420	445.556	23	19.086.745	7.232.162	26.318.907
2015	814.078	535.600	26	20.615.760	6.614.204	27.229.964

Kaynak: TÜİK, 2016, www.tuik.gov.tr

Türkiye’nin 1985 – 2013 yılları arasında kiraz dış ticareti incelendiğinde, yıllara göre dalgalanmalar görülmekle birlikte kiraz ihracatının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. TÜİK’ten alınan verilere göre 1985 yılında yaklaşık 2 bin ton olan kiraz ihracatı, 2013 yılında 53,4 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Türkiye’de 1985 – 2013 Yılları Arası Kiraz İhracat Miktarı (ton)

Türkiye’de 2015 yılında en çok kiraz üretimi gerçekleştiren iller incelendiğinde ilk sırada 68,3 bin ton ile toplam üretimin %12,77’sini gerçekleştiren İzmir yer almaktadır. Konya 44 bin ton (%8,23) ile ikinci, Manisa 39,7 bin ton (%7,41) ile üçüncü sıradadır. Çalışma bölgesinde bulunan Tekirdağ toplam üretimin %0,43’ünü gerçekleştirerek 35. Sırada yer almaktadır. Kırklareli %0,17 ile 50. sırada ve Edirne %0,14 ile 54. sıradadır (Çizelge 3.5).

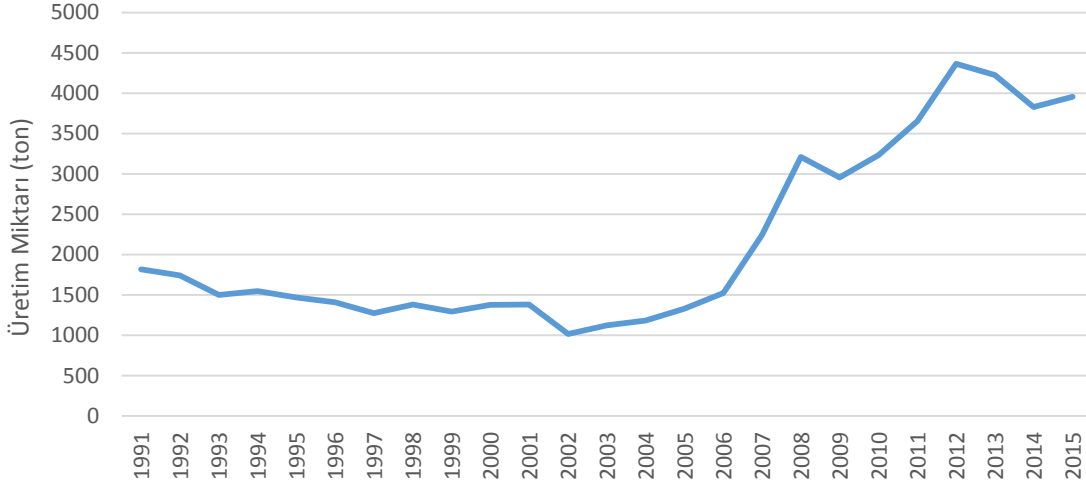
Çizelge 3.5. Türkiye’de 2015 Yılında En Çok Kiraz Üretimi Yapılan İller

Sıra	İl	Toplu Meyveliklerin Alanı (dekar)	Üretim (ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)	Toplam Ağaç Sayısı
1	İzmir	118.649	68.376	23	3.786.745
2	Konya	66.672	44.085	27	2.049.941
3	Manisa	96.482	39.713	18	3.309.757
4	Amasya	23.149	34.390	45	975.585
5	Bursa	60.115	28.470	22	1.506.280
6	Afyon	35.768	28.246	46	838.160
7	Kütahya	26.326	24.641	32	942.775
8	Sakarya	9.531	19.196	48	406.625
9	Niğde	23.580	18.439	40	873.526
10	Çanakkale	16.528	17.475	33	584.926
35	Tekirdağ	2.343	2.308	24	112.029
50	Kırklareli	1.061	902	19	63.430
54	Edirne	939	747	21	64.209
	Diğer	332.935	208.671		11.715.976
	Toplam	814.078	535.600		27.229.964

Kaynak: TÜİK, 2016, www.tuik.gov.tr

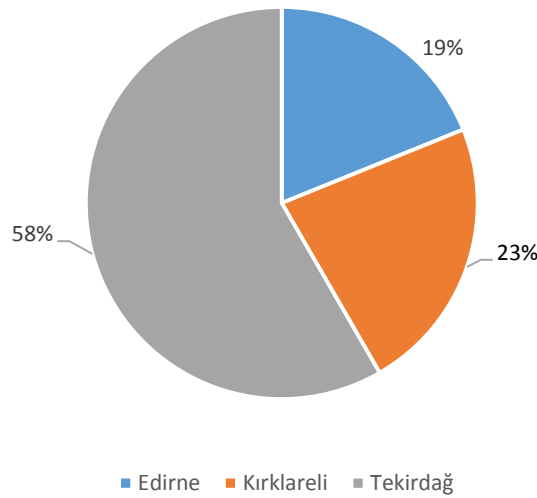
En çok kiraz üretimi gerçekleştiren 10 il arasında en yüksek verime sahip olan il Sakarya iken, en düşük verim Manisa'da gerçekleşmiştir.

Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne'nin yıllara göre üretim miktarları Şekil 3.5'te gösterilmiştir. Yıllar itibariyle üç ilde de üretim miktarlarında dalgalanmalar görülmektedir.

Şekil 3.5. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'ın Yıllara Göre Toplam Kiraz Üretim Miktarları

Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerine ait 2015 yılı kiraz üretim payları **Hata! Yer işareti başvurusu geçersiz.** da görülmektedir. Tekirdağ, üç ilde gerçekleşen toplam üretimin %58'ini gerçekleştirirken, Kırklareli %23'ünü ve Edirne %19'unu gerçekleştirmiştir.

Şekil 3.6. Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nin 2015 Yılı Kiraz Üretim Payları

Çalışmanın yapıldığı bölgenin son beş yıllık meyvelik alanları, ağaç sayıları ve üretim miktarları Çizelge 3.6'da gösterilmiştir. Toplu meyveliklerin alanı Edirne'de artış, Tekirdağ'da azalış eğilimindedir. Edirne'de 2011 yılında 582 da olan ekiliş alanı 2015 yılında 939 dekar olurken, Tekirdağ'da 2.894 dekardan 2.343 dekara gerilemiştir.

Toplam ağaç sayıları incelendiğinde Edirne'deki ağaç sayısının son beş yılda arttığı, Kırklareli ve Tekirdağ'da ise azaldığı görülmektedir. 2011 yılında Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'daki toplam ağaç sayıları sırasıyla 46.111, 75.195 ve 126.675 iken, 2015 yılında toplam ağaç sayıları sırasıyla 64.209, 63.430, 112.029 olmuştur.

Son beş yıldaki üretim miktarları incelendiğinde, kiraz üretiminde dalgalanmalar olmakla birlikte Edirne ve Tekirdağ'da genel olarak artış, Kırklareli'nde ise azalış eğilimi görülmektedir.

Çizelge 3.6. Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nin 2011 – 2015 Yıllarına Ait Alan, Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları

	2011	2012	2013	2014	2015
Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	582	611	621	934	939
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	27.178	30.891	32.583	35.990	36.125
Edirne Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	18.933	18.315	16.160	28.010	28.084
Toplam Ağaç Sayısı	46.111	49.206	48.743	64.000	64.209
Üretim Miktarı (ton)	615	712	717	819	747
Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	1.172	1.182	1.209	1.063	1.061
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	44.772	48.442	50.772	48.800	48.390
Kırklareli Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	30.423	26.503	17.118	15.630	15.040
Toplam Ağaç Sayısı	75.195	74.945	67.890	64.430	63.430
Üretim Miktarı (ton)	1.150	1.197	1.067	999	902
Toplu Meyveliklerin Alanı (da)	2.894	2.624	2.369	2.364	2.343
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	91.365	101.550	96.392	95.842	94.611
Tekirdağ Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	35.310	20.245	17.524	17.863	17.418
Toplam Ağaç Sayısı	126.675	121.795	113.916	113.705	112.029
Üretim Miktarı (ton)	1.890	2.454	2.441	2.009	2.308

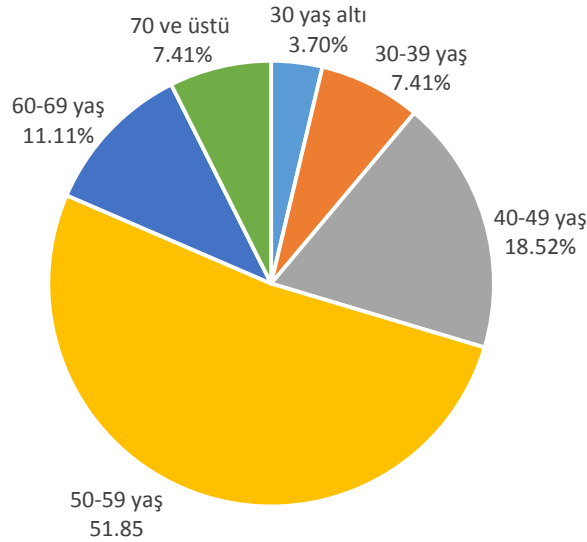
Kaynak: TÜİK, 2016, www.tuik.gov.tr

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Kiraz Üreticileri Hakkında Genel Bilgiler

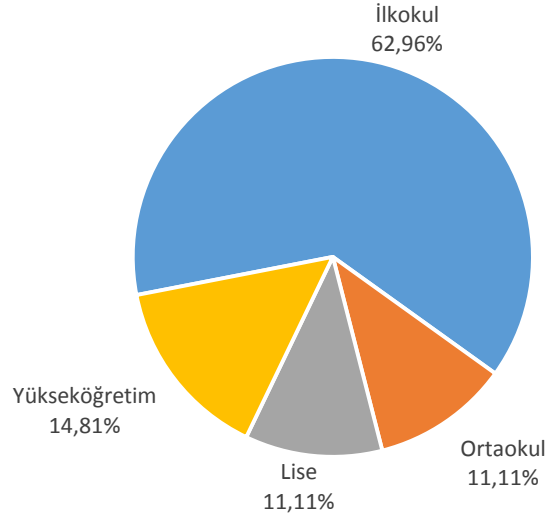
Kiraz üretiminin ekonomik analizi amacıyla yapılan bu çalışmada Trakya bölgesinde yer alan Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerindeki kiraz üreticileriyle görüşülmüştür. Çalışmanın bu bölümünde kiraz üreticilerinin yaş, eğitim düzeyi, ürettikleri kiraz çeşitleri vb. gibi bilgilere yer verilmiştir.

Şekil 4.1'den de görüleceği gibi bölgedeki kiraz üreticilerinin önemli bir kısmı (%51,85) 50-59 yaş grubunda yer almaktadır. Üreticilerin yaklaşık %19'u 40-49 yaş grubu içerisinde yer almaktadır. 30 yaş altı üreticilerin oranı ise %3,70'dir. Bölgedeki kiraz üreticilerinin yaş ortalaması yaklaşık olarak 53 (52,88) bulunmuştur.

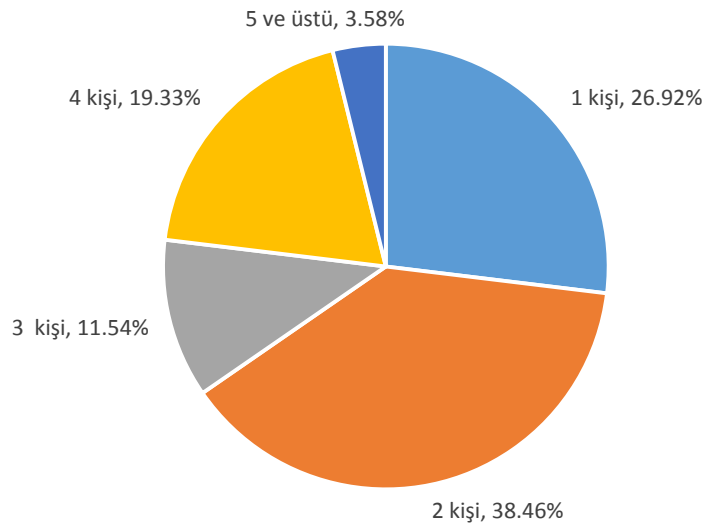
Şekil 4.1. Kiraz Üreticilerinin Yaş Dağılımları

Kiraz üreticilerinin eğitim düzeyleri de Şekil 4.2'de gösterilmiştir. Üreticilerin büyük bir çoğunluğu %62,96 ile ilkokul mezunudur. Ortaokul mezunu olanların payı %11,11, lise mezunlarının payı %11,11 ve yükseköğrenim görmüş üreticilerin payı ise %14,81'dir.

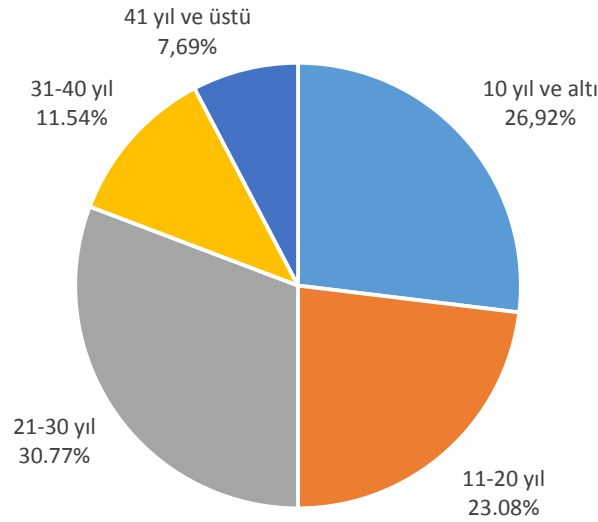
Şekil 4.2. Kiraz Üreticilerinin Eğitim Düzeyleri

Kiraz üreten işletmeler ortalama yaklaşık 2 kişi (2,34) ile üretimi sürdürmektedir. Şekil 4.3'te kiraz işletmelerindeki kişi dağılımı verilmiştir. Buna göre işletmelerin %38,46'sı 2 kişi ile üretimi sürdürmektedir. Kiraz üretimini tek başına yapanların oranı ise %26,92'dir. 4 kişi ve üstü çalışana sahip işletmelerin oranı ise yaklaşık olarak %23,08'dir. Trakya bölgesinde bulunan tarım işletmeleri önemli oranda göç vermektedir. Özellikle genç nüfus tarımsal üretim içerisinde yer almamakta, bölgenin sanayi yönünden gelişmiş alanlarında istihdam edilmektedir.

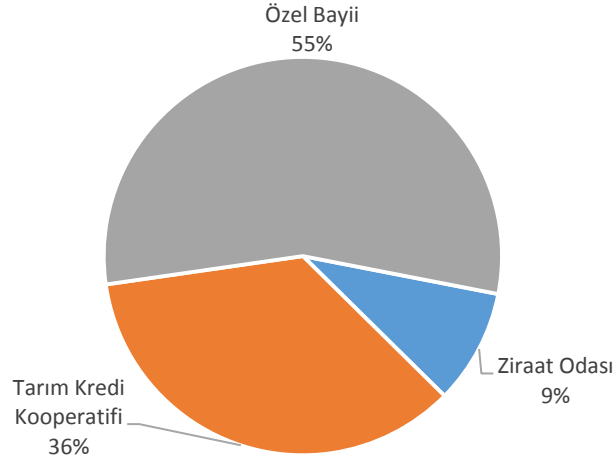
Şekil 4.3. Kiraz İşletmelerinde Çalışan Kişi Sayısı

Trakya bölgesinde kiraz üretimi klasik diye tabir edilen anaçların kullanıldığı bahçeler ve bodur olarak geçen kapama kiraz bahçeleri olmak üzere iki farklı yapı göstermektedir. Özellikle Tekirdağ ilindeki kiraz üretimi oldukça eskilere dayanmakta olup, ağırlıklı olarak klasik anaçlı üretim yaygındır. Edirne ve Kırklareli illerinde ise daha çok bodur kiraz bahçeleri bulunmaktadır. Bölgede kiraz üretimi yapan işletmeler en az 3, en fazla 60 yıl olmak üzere ortalama yaklaşık 23 yıldır (22,6) kiraz üretmektedir. Şekil 4.4'ten de görüleceği üzere 21-30 yıldır kiraz üretimi yapan işletmelerin oranı %30,77, 10 yıldan daha az üretim yapan işletmeler %26,92, 11-20 yıldır üretim yapan işletmelerin oranı ise %23,08'dir. Bölgede kiraz üretimi Tekirdağ ilinde yoğunlaştığı için üretim süreleri buna bağlı olarak yükselmektedir.

Şekil 4.4. Kiraz Üretimi Yapılan Süre

Üreticilerin girdi temin yerleri incelendiğinde, %56'sının gübre, ilaç, vb. girdilerini özel bayilerden, %35'i tarım kredi kooperatiflerinden ve %9'u ziraat odasından temin ettikleri görülmektedir (Şekil 4.55). Tarımsal girdi pazarında özel bayilerin pazarda söz sahibi oldukları görülmektedir.

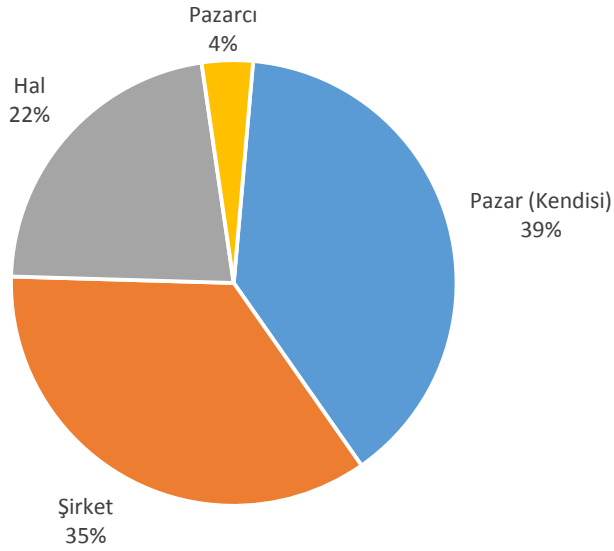
Şekil 4.5. Üreticilerin Girdi Temin Yerleri

Bölgede en çok üretimi yapılan kiraz çeşidi 0900 Ziraat ve Altıparmak'tır. Bu çeşitlerin yanı sıra Regina, Karabodur, Stargold, Mertonlate ve Lambert tozlayıcı çeşitlere de rastlanmaktadır. Çizelge 4.1'den de görüleceği gibi bölgede üretilen kirazların %84,20'si Ziraat 900 çeşidi, %10,26'sı altıparmak kirazı, %2,36'sı da regina çeşidi kirazdan oluşmaktadır.

Çizelge 4.1. Trakya Bölgesinde Yaygın Olarak Yetiştirilen Kiraz Çeşitleri

Kiraz Çeşidi	Oran (%)
0900 Ziraat	84.20
Altıparmak	10.26
Regina	2.36
Karabodur	1.51
Stargold	0.76
Lambert	0.53
Mertonlate	0.38

Trakya bölgesindeki kiraz üreticileri genel olarak semt pazarları, haller ve pazarcı aracılara satış yapıyorken (yaklaşık %65), ihracatçı firmalara satış yapan üreticiler de bulunmaktadır. Üreticilerin %39'u ürettikleri kirazı kendileri satarken %35'i özel şirketlere, %22'si meyve haline ve %4'ü pazarcıya satmaktadırlar (Şekil 4.6). Kirazı kendisi satan üreticilerin ortalama satış fiyatı 4,07 TL/kg iken ihracatçı firmalara satan üreticilerin ortalama fiyatı 2,25 TL/kg dır.

Şekil 4.6. Kiraz Satış Kanalları

Kiraz işletmelerinin %63'ü kiraz üretimi haricinde bitkisel üretimde bulduklarını belirtmişlerdir.

4.2.Kiraz Üretimine Ekonomik Analizi

4.2.1. Kiraz Üretiminde Tesis (Kuruluş) Masrafları

Trakya Bölgesinde kiraz üretimi bölge genelinde benzerlik göstermekle birlikte tesis döneminde farklılık göstermektedir. Tekirdağ ilinin Marmara denizi kıyı şeridini de içeren bölgelerinde (Şarköy ve civarı) yedi yıllık tesis dönemini kapsayan bir üretim benimsenirken, Edirne ve Kırklareli illerinin iç kesimlerde dört yıllık kapama türü bahçeleri içeren tesis dönemi yaygın şekilde görülmektedir. Çizelge 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6 IV yıllık tesis dönemine ilişkin fiziki üretim girdileri ve masraflarını içerirken, Çizelge 4.7, 4.8, 4.9, 4.10, 4.11, 4.12, 4.13, 4.14 VII yıllık tesis dönemine ilişkin bilgileri içermektedir. Her iki üretim biçimi de birbirine çok benzemektedir. Aralarındaki en temel fark kiraz fidanının seçiminden kaynaklanmaktadır. IV yıllık tesis döneminde aşılı fidan kullanılırken, VII yıllık tesis döneminde klasik anaç kullanılmakta, 3. yıla gelindiğinde bu anaçlara aşı yapılmaktadır. Bu süreden itibaren kirazın tam verime ulaşması 4 yılı bulmaktadır.

Bölgede kiraz üretim tesisinin kurulması aşamasında (I.yıl) toprak verimliliğinin artırılması ve bitki sağlığı üzerine olumlu etkileri nedeniyle çiftlik gübresi uygulaması yapılmaktadır. Toprak hazırlık aşaması genelde 2 aşamalı olup, çiftlik gübresinin de toprağın içine karışmasına imkan verebilecek durumdadır. Ardından dikim yeri işaretleme ve kiraz

fidanlarının dikimine geçilmektedir. IV yıllık tesiste aşılı fidanlar kullanılmakta olup birim maliyet 10 TL/adet olarak hesaplanmıştır.

Kiraz üretiminin bir diğer önemli girdileri de kimyasal gübre ve tarımsal ilaçlardır. Bu girdilerin miktarları tesis dönemi boyunca çok değişmemekle birlikte ağaçların büyüdüğü dönemde ilaçlama giderlerinde artış görülmektedir.

Trakya bölgesi geneli incelendiğinde IV yıllık kiraz tesisinde sulama altyapısı da kurulmaktadır. Damla sulama olarak tercih edilen sulama yöntemi dekar başına 287,50 TL olarak hesaplanmıştır.

Kiraz bahçelerinde genellikle çeşitli hastalık ve zararlılar, fidan seçiminden kaynaklanan sorunlar nedeniyle her yıl yaklaşık olarak ağaç sayısının %10'u kadar fidan yenileme ihtiyacı bulunmaktadır. Fidanların gelişimiyle birlikte budama işlemleri de artış göstermektedir.

IV yıllık kiraz tesisinde genellikle 3.yıl az da olsa verim alınmaktadır (yaklaşık olarak 12 kg/ağaç). 4.yıl kiraz verimi yaklaşık iki katına çıkmaktadır. Bu verim artışıyla beraber hasat ve taşıma masrafları da artmaktadır. Bodur kiraz bahçeleri genellikle hasada uygun bir biçimde dizayn edilmekte, bu sayede işgücünden de tasarruf edilmektedir.

Çizelge 4.2'den de görüleceği gibi 1.yıl tesis masrafları toprak hazırlığı ve sulama sistemi kurulumuna bağlı olarak 2485,25 TL hesaplanmıştır. 2-4.yıllarda sadece bakım masrafları bulunduğu için toplam masraflar da daha düşük olmaktadır.

Trakya bölgesinde IV yıllık olarak tesis edilen bodur kiraz bahçelerinin dekara tesis masrafları 6378,69 TL olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.2. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (I.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Çiftlik Gübresi Yükle Boşaltma		19.20	6.40	11.48			120.00
Çiftlik Gübresi Serme		16.00					400.00
Sürüm	1.00	3.33	3.33	5.13			54.17
İkileme	1.00	2.50	2.50	3.00			27.50
Dikim yeri işaretleme	1.00	2.00					50.00
Çukur açma	1.00	4.00					37.85
Dikim							34.72
Sulama tesisi kurulması	1.00	4.00					287.50
TOPLAM							1011.74
Bakım İşleri							
Arasürüm	2.00	2.56	2.56	3.38			64.44
İlaçlama işçiliği	2.00	1.67					21.25
Gübreleme İşçiliği	1.00	1.67					20.56
Dip çapası	1.00	2.50	2.50	2.69			37.67
TOPLAM							143.92
Çeşitli Girdiler							
Fidan					23.46	adet	234.62
Gübre					52.37	kg	90.95
N					14.43	kg	
P					6.33	kg	
K					2.50	kg	
İlaç					1.50	lt	79.31
İnsektisit					0.20	lt	
Fungusit					0.53	lt	
Yabancı ot					0.56	lt	
Bordo Bulamacı					6.00	lt	63.00
Su maliyeti							14.13
İp/Kazık					23.46	adet	23.46
TOPLAM							505.47
MASRAFLAR TOPLAMI							1895.74
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							23.46
Toplam Verim Fiyat							
Genel İdare Giderleri (%3)							56.87
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							94.79
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							589.51
TESİS DÖNEMİ I. YIL MASRAF TOPLAMI							2485.25

Çizelge 4.3. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (II.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	2.00	3.13	1.56	1.56			33.75
İlaçlama işçiliği	2.00	1.50					36.25
Gübreleme İşçiliği	1.00	1.00					20.00
Dip çapası	1.00	2.50	2.50	2.64			30.28
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.00					25.00
Budama	1.00	1.00					16.67
Aşılama							
TOPLAM							161.94
Hasat Taşıma							
Hasat							
Taşıma							
TOPLAM							
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	20.00
Gübre					60.41	kg	77.36
N					13.25	kg	
P					9.21	kg	
K					2.50	kg	
İlaç					1.68	lt	32.92
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit							
Yabancı ot					1.00	lt	
Bordo Bulamacı					6.00	lt	63.00
Su maliyeti							14.13
Kasa							
İp/Kazık					2.00	adet	2.00
TOPLAM							209.41
MASRAFLAR TOPLAMI							371.35
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							23.46
Toplam Verim Fiyat							
Genel İdare Giderleri (%3)							11.14
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							18.57
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							124.26
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							591.82
TESİS DÖNEMİ II. YIL MASRAF TOPLAMI							963.17

Çizelge 4.4. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (III.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	2.00	2.65	2.65	3.28			41.25
İlaçlama işçiliği	2.00	1.83					59.17
Gübreleme İşçiliği	2.00	2.33					40.00
Dip çapası	1.00	2.22	2.22	2.64			35.28
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.15					19.17
Budama	1.00	1.00					20.83
TOPLAM							215.69
Hasat Taşıma							
Hasat	1.00	20.70					172.50
Taşıma		2.17					65.00
TOPLAM							237.50
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	20.00
Gübre					64.58	kg	77.36
N					13.87	kg	
P					9.83	kg	
K					3.13	kg	
İlaç					1.68	lt	34.17
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit							
Yabancı ot					1.00	lt	
Bordo Bulamacı					3.00	lt	50.00
Su maliyeti							14.13
Kasa							9.46
İp/Kazık					2.00	adet	2.00
TOPLAM							207.12
MASRAFLAR TOPLAMI							660.32
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							23.46
Toplam Verim							283.88
Fiyat							4.07
Genel İdare Giderleri (%3)							19.81
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							33.02
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							48.16
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							538.83
TESİS DÖNEMİ III. YIL MASRAF TOPLAMI							1199.15

Çizelge 4.5. Kiraz Üretiminde IV Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (IV.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	2.00	2.65	2.65	3.28			53.75
İlaçlama işçiliği	3.00	3.75					78.63
Gübreleme İşçiliği	2.00	2.58					40.56
Dip çapası	2.00	4.00	4.00	4.32			54.44
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.00					18.75
Budama	1.00	2.00					45.00
TOPLAM							291.13
Hasat Taşıma							
Hasat	1.00	53.17					456.72
Taşıma	1.00	2.00	2.00	4.00			95.00
TOPLAM							551.72
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	20.00
Gübre					73.59	kg	105.19
N					19.68	kg	
P					5.71	kg	
K					1.56	kg	
İlaç					0.93	lt	81.88
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit					0.25	lt	
Yabancı ot							
Bordo Bulamacı					4.00	lt	53.00
Su maliyeti							14.13
Kasa						adet	22.91
İp/Kazık					2.00	adet	2.00
TOPLAM							299.11
MASRAFLAR TOPLAMI							1141.95
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							23.46
Toplam Verim							687.42
Fiyat							4.07
Genel İdare Giderleri (%3)							34.26
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							57.10
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							59.96
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							589.16
TESİS DÖNEMİ IV. YIL MASRAF TOPLAMI							1731.12
TESİS MASRAFLARI GENEL TOPLAMI							6378.69

Çizelge 4.6. IV Yıllık Kiraz Üretim Tesisine İlişkin Masraf Unsurları

Yapılan İşlemler	1.yıl TL/da	2.yıl TL/da	3.yıl TL/da	4.yıl TL/da
Çiftlik Gübresi Yükle Boşaltma	120.00			
Çiftlik Gübresi Serme	400.00			
Sürüm	54.17			
İkileme	27.50			
Dikim yeri işaretleme	50.00			
Çukur açma	37.85			
Dikim	34.72			
Sulama tesisi kurulması	287.50			
TOPLAM	1011.74			
Bakım İşleri				
Arasürüm	64.44	33.75	41.25	53.75
İlaçlama işçiliği	21.25	36.25	59.17	78.63
Gübreleme İşçiliği	20.56	20.00	40.00	40.56
Dip çapası	37.67	30.28	35.28	54.44
Fidan Yenileme İşçiliği		25.00	19.17	18.75
Budama		16.67	20.83	45.00
TOPLAM	143.92	161.94	215.69	291.13
Hasat Taşıma				
Hasat			172.50	456.72
Taşıma			65.00	95.00
TOPLAM			237.50	551.72
Çeşitli Girdiler				
Fidan	234.62	20.00	20.00	20.00
Gübre	90.95	77.36	77.36	105.19
İlaç	79.31	32.92	34.17	81.88
Bordo Bulamacı	63.00	63.00	50.00	53.00
Su maliyeti	14.13	14.13	14.13	14.13
Kasa			Eyl.46	22.91
İp/Kazık	23.46	2.00	2.00	2.00
TOPLAM	505.47	209.41	207.12	299.11
MASRAFLAR TOPLAMI	1895.74	371.35	660.32	1141.95
Arazi Bedeli	8757.00	8757.00	8757.00	8757.00
Ağaç Sayısı	23.46	23.46	23.46	23.46
Toplam Verim			283.88	687.42
Fiyat			4.07	4.07
Genel İdare Giderleri (%3)	56.87	Kas.14	19.81	34.26
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)	437.85	437.85	437.85	437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)	94.79	18.57	33.02	57.10
Yatırım Bileşik Faizi (%5)		124.26	48.16	59.96
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI	589.51	591.82	538.83	589.16
TESİS DÖNEMİ YILLIK MASRAFLAR TOPLAMI	2485.25	963.17	1199.15	1731.12
TESİS MASRAFLARI GENEL TOPLAMI				6378.69

VII yıllık tesis döneminde diğer tesis yapısına göre en önemli fark kullanılan fidanların klasik anaçlardan oluşması ve 3.yılda aşılansarak üretime devam edilmesidir. Bu nedenle kullanılan fidanlar maliyet olarak diğerine göre oldukça düşüktür (2.5 TL/adet). Çalışmada VII yıllık tesis için yapılan fidan masrafı 70,50 TL/da bulunmuştur.

Bu tesis döneminde aşılansan fidanlar 4. yıldan itibaren verime geçmekte, 7. Yıl üretim aşamasındaki verime yaklaşmaktadır. Bölgede tesis dönemindeki kiraz verimleri 4. yıl itibariyle 130 kg/da, 5.yıl 273,33 kg/da, 6.yıl 462,50 kg/da ve 7.yıl 666,67 kg/da olarak bulunmuştur. Bu sayede üretici 4.yıldan itibaren gelir elde etmeye başlamaktadır.

VII yıllık kiraz tesisinde üreticiler iklimsel yağışların üretimde yeterli olduğunu, bu nedenle sulama ihtiyacının çok fazla olmadığını belirtmişlerdir. Sulama tesisi kurulmaması ilk yılki tesis masrafının diğer tesis tipine göre daha düşük olmasını sağlamıştır (1.790,69 TL/da).

Yıllar itibariyle tesis masrafları ağaçların büyümesi ile doğru orantılı olarak artmaktadır. 2.yıl itibariyle 963,17 TL/da olan tesis masrafı 7.yılda 1.621,08 TL/da'a çıkmıştır.

VII yıllık tesis masrafları genel toplamı da 8.989,88 TL/da olup, IV yıllık tesis masraflarına göre yüksektir.

Çizelge 4.7. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (I.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Çiftlik Gübresi Yükle Boşaltma		19.20	6.40	11.48			120.00
Çiftlik Gübresi Serme		16.00					400.00
Sürüm	1.00	3.40	3.40	5.02			52.38
İkileme	1.00	1.88	1.88	3.08			39.00
Dikim yeri işaretleme	1.00	2.25					42.38
Çukur açma	1.00	3.50					39.38
Dikim							37.50
TOPLAM							730.64
Bakım İşleri							
Arasürüm	2.00	2.56	2.56	3.38			54.67
İlaçlama işçiliği	2.00	1.69					29.42
Gübreleme işçiliği	1.00	1.67					25.67
Dip çapası	1.00	1.95	1.95	2.69			26.97
Fidan yenileme işçiliği							
Budama							
TOPLAM							136.72
Çeşitli Girdiler							
Fidan					28.20	adet	70.50
Gübre					55.55	kg	66.24
N					15.89	kg	
P					6.33	kg	
K					2.50	kg	
İlaç					1.52	lt	79.78
İnsektisit					0.21	lt	
Fungusit					0.53	lt	
Yabancı ot					0.56	lt	
Bordo Bulamacı					6.00	lt	63.00
Kasa							
İp/Kazık					28.20	adet	35.25
TOPLAM							314.77
MASRAFLAR TOPLAMI							1252.63
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							28.20
Toplam Verim							
Fiyat							
Genel İdare Giderleri (%3)							37.58
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							62.63
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							538.06
TESİS DÖNEMİ I. YIL MASRAF TOPLAMI							1790.69

Çizelge 4.8. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (II.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	2.00	2.65	1.32	3.28			48.13
İlaçlama işçiliği	2.00	1.60					38.42
Gübreleme İşçiliği	1.00	1.17					24.58
Dip çapası	1.00	2.22	2.22	2.64			29.83
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.00					27.08
Budama	1.00	1.00					16.67
Aşılama							
TOPLAM							184.71
Hasat Taşıma							
Hasat							
Taşıma							
TOPLAM							
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	5.00
Gübre					64.58	kg	73.69
N					13.87	kg	
P					9.83	kg	
K					3.13	kg	
İlaç					1.68	lt	31.98
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit							
Yabancı ot					1.00	lt	
Bordo Bulamacı					6.00	lt	63.00
Kasa							
İp/Kazık					2.00	adet	2.50
TOPLAM							176.17
MASRAFLAR TOPLAMI							360.88
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							28.20
Toplam Verim							
Fiyat							
Genel İdare Giderleri (%3)							10.83
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							18.04
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							89.53
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							556.25
TESİS DÖNEMİ II. YIL MASRAF TOPLAMI							917.13

Çizelge 4.10. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (IV.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	2.00	2.65	2.65	3.28			48.54
İlaçlama işçiliği	3.00	3.75					72.18
Gübreleme İşçiliği	2.00	2.58					47.67
Dip çapası	2.00	4.00	4.00	4.32			44.33
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.00					19.79
Budama	1.00	2.00					42.50
TOPLAM							275.01
Hasat Taşıma							
Hasat	1.00	5.21					52.08
Taşıma	1.00	2.00	2.00	4.00			20.00
TOPLAM							72.08
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	5.00
Gübre					73.59	kg	76.96
N					19.68	kg	
P					5.71	kg	
K					1.56	kg	
İlaç					0.93	lt	81.88
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit					0.25	lt	
Yabancı ot							
Bordo Bulamacı					4.00	lt	55.33
Kasa						adet	4.97
İp/Kazık					2.00	adet	2.50
TOPLAM							226.64
MASRAFLAR TOPLAMI							573.73
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							28.20
Toplam Verim							130.00
Fiyat							4.07
Genel İdare Giderleri (%3)							17.21
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							28.69
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							48.70
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							532.45
TESİS DÖNEMİ IV. YIL MASRAF TOPLAMI							1106.18

Çizelge 4.11. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (V.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	1.00	2.65	2.65	4.33			49.88
İlaçlama işçiliği	2.00	2.96					74.17
Gübreleme İşçiliği	2.00	2.58					42.92
Dip çapası	1.00	2.22	2.22	4.32			42.08
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.00					19.79
Budama	1.00	1.50					48.89
TOPLAM							277.72
Hasat Taşıma							
Hasat	1.00	13.44					134.38
Taşıma	1.00	2.25	2.25	4.00			45.00
TOPLAM							179.38
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	5.00
Gübre					75.90	kg	79.46
N					20.04	kg	
P					6.12	kg	
K					1.88	kg	
İlaç					0.93	lt	81.88
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit					0.25	lt	
Yabancı ot							
Bordo Bulamacı					2.50	lt	40.50
Kasa						adet	10.45
İp/Kazık					2.00	adet	2.50
TOPLAM							219.78
MASRAFLAR TOPLAMI							676.88
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							28.20
Toplam Verim							273.33
Fiyat							4.07
Genel İdare Giderleri (%3)							20.31
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							33.84
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							55.31
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							547.31
TESİS DÖNEMİ V. YIL MASRAF TOPLAMI							1224.19

Çizelge 4.12. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (VI.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	2.00	2.65	2.65	4.33			48.33
İlaçlama işçiliği	3.00	4.19					76.88
Gübreleme İşçiliği	2.00	2.58					42.92
Dip çapası	2.00	4.44	4.44	4.32			47.08
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.00					19.79
Budama	1.00	1.50					44.44
TOPLAM							279.44
Hasat Taşıma							
Hasat	1.00	33.38					222.50
Taşıma	1.00	2.17	2.00	4.00			65.00
TOPLAM							287.50
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	5.00
Gübre					75.90	kg	79.46
N					20.04	kg	
P					6.12	kg	
K					1.88	kg	
İlaç					0.93	lt	81.88
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit					0.25	lt	
Yabancı ot							
Bordo Bulamacı					2.50	lt	40.50
Kasa						adet	17.68
İp/Kazık					2.00	adet	2.50
TOPLAM							227.01
MASRAFLAR TOPLAMI							793.96
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							28.20
Toplam Verim							462.50
Fiyat							4.07
Genel İdare Giderleri (%3)							23.82
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							39.70
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							61.21
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							562.58
TESİS DÖNEMİ VI. YIL MASRAF TOPLAMI							1356.53

Çizelge 4.13. Kiraz Üretiminde VII Yıllık Tesis Dönemi Fiziki Üretim Girdileri (VII.Yıl)

Yapılan İşlemler	İşlem Sayısı	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar TL/da
Arasürüm	2.00	3.14	3.14	4.33			44.44
İlaçlama işçiliği	3.00	4.33					79.17
Gübreleme İşçiliği	2.00	2.11					47.22
Dip çapası	1.00	2.83		3.64			41.11
Fidan yenileme işçiliği	1.00	1.00					22.22
Budama	1.00	1.50					54.44
Aşılama							
TOPLAM							288.61
Hasat Taşıma							
Hasat	1.00	49.50					412.50
Taşıma	3.00	2.38	2.00	4.00			95.00
TOPLAM							507.50
Çeşitli Girdiler							
Fidan					2.00	adet	5.00
Gübre					78.25	kg	81.32
N					16.76	kg	
P					10.87	kg	
K					2.88	kg	
İlaç					0.93	lt	81.88
İnsektisit					0.34	lt	
Fungusit					0.25	lt	
Yabancı ot							
Bordo Bulamacı					2.50	lt	40.50
Kasa						adet	25.48
İp/Kazık					2.00	adet	2.50
TOPLAM							236.67
MASRAFLAR TOPLAMI							1032.78
Arazi Bedeli							8757.00
Ağaç Sayısı							28.20
Toplam Verim							666.67
Fiyat							4.07
Genel İdare Giderleri (%3)							30.98
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)							437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)							51.64
Yatırım Bileşik Faizi (%5)							67.83
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI							588.30
TESİS DÖNEMİ VII. YIL MASRAF TOPLAMI							1621.08
TESİS MASRAFLARI GENEL TOPLAMI							8989.88

Çizelge 4.14. VII Yıllık Kiraz Üretim Tesisine İlişkin Masraf Unsurları

Yapılan İşlemler	1.yıl	2.yıl	3.yıl	4.yıl	5.yıl	6.yıl	7.yıl
	TL/da	TL/da	TL/da	TL/da	TL/da	TL/da	TL/da
Çiftlik Gübresi Yükle Boşaltma	120.00						
Çiftlik Gübresi Serme	400.00						
Sürüm	52.38						
İkileme	39.00						
Dikim yeri işaretleme	42.38						
Çukur açma	39.38						
Dikim	37.50						
TOPLAM	730.64						
Bakım İşleri							
Arasürüm	54.67	48.13	49.38	48.54	49.88	48.33	44.44
İlaçlama işçiliği	29.42	38.42	52.17	72.18	74.17	76.88	79.17
Gübreleme işçiliği	25.67	24.58	40.83	47.67	42.92	42.92	47.22
Dip çapası	26.97	29.83	32.83	44.33	42.08	47.08	41.11
Fidan Yenileme İşçiliği		27.08	19.83	19.79	19.79	19.79	22.22
Budama		16.67	20.83	42.50	48.89	44.44	54.44
Aşılama			75.00				
TOPLAM	136.72	184.71	290.88	275.01	277.72	279.44	288.61
Hasat Taşıma							
Hasat				52.08	134.38	222.50	412.50
Taşıma				20.00	45.00	65.00	95.00
TOPLAM				72.08	179.38	287.50	507.50
Çeşitli Girdiler							
Fidan	70.50	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
Gübre	66.24	73.69	73.69	76.96	79.46	79.46	81.32
İlaç	79.78	31.98	31.98	81.88	81.88	81.88	81.88
Bordo Bulamacı	63.00	63.00	50.00	55.33	40.50	40.50	40.50
Kasa				4.97	10.45	17.68	25.48
İp/Kazık	35.25	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50
TOPLAM	314.77	176.17	163.17	226.64	219.78	227.01	236.67
MASRAFLAR TOPLAMI	1252.63	360.88	454.04	573.73	676.88	793.96	1032.78
Arazi Bedeli	8757.00	8757.00	8757.00	8757.00	8757.00	8757.00	8757.00
Ağaç Sayısı	28.20	28.20	28.20	28.20	28.20	28.20	28.20
Toplam Verim				130.00	273.33	462.50	666.67
Fiyat				4.07	4.07	4.07	4.07
Genel İdare Giderleri (%3)	37.58	10.83	13.62	17.21	20.31	23.82	30.98
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)	437.85	437.85	437.85	437.85	437.85	437.85	437.85
Döner Sermaye Faizi (%5)	62.63	18.04	22.70	28.69	33.84	39.70	51.64
Yatırım Bileşik Faizi (%5)		89.53	45.86	48.70	55.31	61.21	67.83
SABİT MASRAFLAR TOPLAMI	538.06	556.25	520.03	532.45	547.31	562.58	588.30
TESİS DÖNEMİ I. YIL MASRAF TOPLAMI	1790.69	963.17	974.07	1106.18	1224.19	1356.53	1621.08
TESİS MASRAFLARI GENEL TOPLAMI							8989.88

4.2.2. Kiraz Üretim Masrafları

Trakya bölgesinde kiraz üretim tekniği genel olarak benzer olmasına rağmen son yıllarda üreticilerin elde ettikleri ürünleri pazarlama yöntemleri farklılık göstermektedir. Kiraz üreticilerinin %35'i ürünlerini ihracatçı firmaya satmaktadırlar. Bu durum üretim tekniği ve kiraz çeşitliliği açısından da farklılık yaratmaktadır. Genellikle bu tip satışı tercih eden üreticiler klasik yaşlı anaçlara aşılınmış Altıparmak çeşidini tercih etmektedirler. Bu nedenle, üreticiler iki grup altında incelenmiştir. **I. grup üreticiler**, bodur çeşitlerin de içinde bulunduğu kiraz çeşidi olarak sofralık tercih edilen, nispeten kendi ürününü kendi satan üreticilerdir (sofralık olarak üretim yapan). **II. grup** ise, klasik çeşitlerin yoğun olduğu, ürün kalitesi ve boyut olarak daha küçük olan ve ürününü ihracatçı firmaya satan üreticilerdir (firmaya yönelik üretim yapan). Birinci gruba Trakya bölgesinin her yöresinde rastlanırken, ikinci üretici grubu Tekirdağ İlinin Şarköy ilçesini de içine alan sahil kısımlarında yoğunlaşmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde, kirazın üretim aşamasındaki girdi kullanımı ve masrafları her iki üretici tipi için karşılaştırmalı çizelgeler verilerek incelenmiştir. Bu amaçla önce üreticilerin (iki grup olarak) işgücü ve çeki gücü kullanımı hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Bölgedeki kiraz üretiminde I.grubun ağaç başı verimi ortalama 22,25 kg/ağaç iken 2.grubun verimi 39,54 kg/ağaçtır. Dekara toplam kiraz verimi incelendiğinde I. grubun 682,55 kg, II. grubun da 997,50 kg olduğu görülmektedir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Üretici Gruplarına Göre Verim

	I. Grup		II. Grup	
	Verim (kg/ağaç)	Verim (kg/da)	Verim (kg/ağaç)	Verim (kg/da)
Verim	22,25	682,55	39,54	997,50

Çizelge 4.16'da görüldüğü üzere I. grup işletmelerde dekara işgücü ihtiyacı 73,66 saattir. II. grubun işgücü ihtiyacı biraz daha düşük olup 66,05 saattir. İşgücü kullanımı açısından en yüksek işlem hasat işlemidir. Ara sürüm ve dip çapası için harcanan işgücü saatleri incelendiğinde her iki gruptaki bahçeler için gerekli işgücü ihtiyaçlarının hemen hemen aynı olduğu görülmektedir.

I. grup üreticiler hasat için dekara 51,22 saat işgücüne ihtiyaç duyarken, II. grup 42,75 saat ihtiyaç duymaktadır. Toplam işgücü ihtiyacı içinde en yüksek payı %69 ile hasat işlemi almaktadır. Bu bölgedeki üreticiler ürünlerinin çok büyük bir kısmını ihracatçı firmaya

sattıkları için taşıma için ayırdıkları zaman da daha düşüktür. Bu yörede ürün sadece bahçeden köy meydanına getirilmektedir.

Çizelge 4.16’da dikkat çeken bir diğer işlem de sulamadır. II. gruba giren üreticiler yapılan bahçelerde sulama yapılmamaktadır.

Klasik anaçlara aşılı kiraz ağaçları daha büyük oldukları için budama işlemleri bodur çeşitlere göre daha uzun sürmektedir.

Fidan yenileme işlemleri için bodur çeşitlerde biraz daha yüksek bir işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Üreticilerin fidanlar konusunda başlıca şikâyetleri fidanın tutmaması ve kurumması yönündedir.

İlaçlama ve gübreleme işgücü ihtiyaçlarının da II. grup klasik anaçların yoğun olarak yer aldığı bahçeler için daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri hem klasik bahçelerde ağaçların daha büyük oluşu hem de yöreye ait üretici alışkanlıklarının farklı oluşu olarak açıklanabilir.

Çeki gücü ihtiyacı incelendiğinde ise, I. grup üreticilerin bir dekar için 10,65 saate diğer üreticilerin ise 6,87 saate ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Çizelgede göze çarpan en önemli ayrıntı, I. grupta yer alan üreticilerin ilaçlama için 3,40 saat/da çeki gücü kullanmalarındır. Diğer gruptaki işletmelerde ilaçlama işlemleri sırt pompası ile yapılmaktadır.

Çizelge 4.16. Kiraz Üretiminde İşgücü ve Çeki Gücü Kullanım Miktarları

Yapılan işlem	I. Grup				II. Grup			
	İşgücü sa/da	%	Çekigücü sa/da	%	İşgücü sa/da	%	Çekigücü sa/da	%
Ara sürüm	1,89	2,56	1,86	17,49	1,97	2,99	1,80	26,18
Dip çapası	2,97	4,03	2,39	22,43	3,80	5,75	3,28	47,66
Sulama	2,34	3,18	0,15	1,44				
Fidan yenileme	2,19	2,97			1,16	1,76		
Budama	4,17	5,66			6,89	10,43		
Gübreleme	2,88	3,90			3,21	4,86		
İlaçlama	3,06	4,16	3,40	31,90	4,47	6,76		
Hasat	51,21	69,52			42,75	64,72		
Taşıma	2,96	4,02	2,85	26,73	1,80	2,72	1,80	26,17
TOPLAM	73,66	100,00	10,65	100,00	66,05	100,00	6,87	100

Bölgedeki kiraz üreticilerinin dekara toplam motorin tüketimleri büyük bir farklılık göstermektedir. Toplam motorin tüketimi I. grup üreticiler için 22,87 lt/da iken II. grup üreticilerde 11,71 lt/da dır.

İki grup arasında motorin tüketimi açısından en büyük fark sulama, ilaçlama ve taşıma işlemlerinde ortaya çıkmaktadır.

Taşıma işlemi karşılaştırıldığında, daha önce işgücü tüketim saatlerinde de bahsedildiği üzere, II. grup üreticiler ürünlerini pazara taşımamakta, doğrudan ihracatçı firmaya teslim etmektedirler. Bu nedenle sadece bahçe ile teslimat merkezi olarak köy meydanı arasında motorin tüketimleri olmaktadır. I. grup üreticiler ise ürünlerini satmak üzere pazar vb. merkezlere taşımaktadırlar.

Çizelge 4.17. Kiraz Üretiminde Motorin Kullanım Miktarları

Yapılan işlem	I. Grup Motorin lt/da	II. Grup Motorin lt/da
Ara sürüm	4,63	4,89
Dip çapası	3,02	3,80
Sulama	2,70	
İlaçlama	3,40	
Taşıma	9,12	3,02
TOPLAM	22,87	11,71

Kiraz üretimi yapan üreticilerin girdi kullanım miktarlarına ait veriler Çizelge 4.18'de verilmektedir. Her üretici grubu da üretim döneminde bir yıl içinde dekara ortalama 4 fidan yenilemektedirler. Fidan yenileme nedenlerini kök kurdu zararlısının ağaçları kurutması olarak belirtmektedirler. Bunun yanı sıra bazı eski bahçelerde yaşlı ağaçların yenilenmesi gerektiği de vurgulanmaktadır.

Gübre kullanımında iki grup arasında dekara 17,56 kg lık bir fark bulunmaktadır. II. grup üreticilerin ağaç başına kiraz verimleri 39,54 kg dır. Ağaçların büyük olması nedeniyle yüksek verim elde etmelerine bağlı olarak diğer grup kadar gübre kullanmaya ihtiyaç duymamaktadırlar. Gübre kullanımı aktif madde açısından incelendiğinde, N (azot) kullanımı I.grup üreticiler için 12,85 kg/da iken II. grup üreticilerde 12,55 kg/da, P (fosfor) kullanımı I. grup üreticilerde 13,93 kg/da iken II. grupta 14,88 kg/da ve K (potasyum) kullanımı I. grup üreticilerde 10,05 kg/da iken diğer grupta 6,67 kg/da dır. İki grup arasında yaprak gübresi kullanımı açısından önemli bir fark vardır. I. grup dekara 0,41 lt yaprak gübresi kullanırken II. grup 0,97 lt kullanmaktadır.

İlaç kullanımları incelendiğinde insektisit kullanımları arasında önemli bir fark yok iken II. grup üreticiler daha az miktarda fungusit ve herbisit kullanmaktadırlar. Bordo bulamacı kullanımları her iki grup için de dekara 4,23 kg civarındadır.

Çizelge 4.18. Kiraz Üretiminde Girdi Kullanım Miktarları

		I. Grup	II. Grup
Girdiler	Birim		
Fidan	adet	4,16	3,92
Gübre	kg	60,65	43,09
N	kg	12,85	12,55
P	kg	13,93	14,88
K	kg	10,05	6,67
Yaprak gübresi	lt	0,41	0,97
İnsektisit	lt	0,47	0,51
Fungusit	lt	0,53	0,33
Herbisit	lt	0,38	0,23
Bordo bulamacı	lt	4,23	4,33

Çizelge 4.19 ve 4.20 de sofralık kiraz üretimi yapan ve farklı tesis tipine sahip olan üreticilerin maliyet unsurlarına yer verilmiştir. Bu işletmelerde bakım işlemleri 294,90 TL/da iken hasat ve taşıma işlemleri 742,08 TL/da hesaplanmıştır. Girdi kullanım masrafları incelendiğinde 307,87 TL/da lık bir maliyet bulunmuştur. İşletmelerin net karları incelendiğinde sofralık olarak üretim yapan ve IV yıllık tesisi olan üreticilere ait net karın 599,31 TL/da iken sofralık olarak üretim yapan ve VII yıllık tesisi olan üreticilere ait net kar 652,52 TL/da dır. Aradaki farklılık tesis amortismanları ve tesis sermayesinin faizi gibi sabit giderlerden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.21 ve 4.22 de yer alan firmaya yönelik üretim yapan üreticilerin masraf kalemleri incelendiğinde, bakım işlemlerinin 355,47 TL/da, hasat işlemlerinin 401,45 TL/da ve girdi maliyetlerinin 276,67 TL/da olduğu görülmektedir. Her iki grubun net karları sırasıyla 458,73 TL/da ve 509,99 TL/da dır.

Kiraz birim maliyetleri ve üreticilerin fayda/maliyet oranları Çizelge 4.23 te ayrıntılı olarak verilmektedir. Buna göre, sofralık olarak üretim yapan ve ortalama 4,07 TL/kg a satış yapan üreticilerin kirazı tesis tipine göre değişmekle birlikte 3,19 TL/kg ve 3,11 TL/kg ye mal ettiği görülmektedir. Diğer grup üreticilerin satış fiyatının ortalama 2,25 TL/kg olduğu ve maliyetlerinin 1,79 TL/kg ve 1,74 TL/kg olarak hesaplanmıştır.

İşletmelerin karşılaştırılmasında bir diğer başarı ölçütü olan fayda / maliyet oranları 1,26 ile 1,31 arasında değişim göstermektedir. Buna göre bölgede kiraz üretiminin karlı olduğu söylenebilmektedir.

Çizelge 4.19. Sofralık Olarak Üretim Yapan ve IV Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri

Yapılan İşlem	İşgücü	Çekigücü	Motorin	Materyal	Birim	Tutar
Bakım İşleri	sa/da	sa/da	lt/da	Miktarı		
Ara sürüm	1.89	1.86	4.63			43.86
Dip çapası	2.97	2.39	3.02			38.03
Sulama	2.34	0.15	2.70			24.29
Fidan yenileme	2.19	0.00	0.00			22.90
Budama	4.17					55.72
Gübreleme	2.88					39.90
İlaçlama	3.06		3.40			70.21
TOPLAM						294.90
Hasat Taşıma						
Hasat	51.21					656.67
Taşıma	2.96	2.85	9.12			85.41
TOPLAM						742.08
Çeşitli Girdiler						
Fidan				4.16	adet	41.60
Gübre				60.65	kg	87.10
N				12.85	kg	
P				13.93	kg	
K				10.05	kg	
Yaprak gübresi				0.41	lt	
İlaç						88.53
İnsektisit				0.470	lt	
Fungusit				0.526	lt	
Herbisit				0.375	lt	
Bordo bulamacı				4.23	lt	
Elektrik						37.63
Su						31.29
Kasa						21.72
TOPLAM						307.87
MASRAFLAR TOPLAMI						1344.85
Değişken Mas. Faizi (%5)						67.24
TOPLAM DEĞİŞKEN MASRAFLAR						1412.10
Genel İdare Giderleri (%3)						42.36
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)						437.85
Tesis Sermayesi Faizi (%5)						159.47
Tesis Masrafları Amortismanı						126.87
SABİT MASRAFLAR						766.55
TOPLAM MASRAFLAR						2178.65
Verim						682.55
Fiyat						4.07
Gelir						2777.96
Brüt kar						1365.87
Net Kar						599.31

Çizelge 4.20. Sofralık Olarak Üretim Yapan ve VII Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri

Yapılan İşlem Bakım İşleri	İşgücü sa/da	Çekigücü sa/da	Motorin lt/da	Materyal Miktarı	Birim	Tutar
Ara sürüm	1.89	1.86	4.63			43.86
Dip çapası	2.97	2.39	3.02			38.03
Sulama	2.34	0.15	2.70			24.29
Fidan yenileme	2.19	0.00	0.00			22.90
Budama	4.17					55.72
Gübreleme	2.88					39.90
İlaçlama	3.06		0.00			70.21
TOPLAM						294.90
Hasat Taşıma						
Hasat	51.21					656.67
Taşıma	2.96	2.85	9.12			85.41
TOPLAM						742.08
Çeşitli Girdiler						
Fidan				4.16	adet	10.40
Gübre				60.65	kg	87.10
N				12.85	kg	
P				13.93	kg	
K				10.05	kg	
Yaprak gübresi				0.41	lt	
İlaç						88.53
İnsektisit				0.47	lt	
Fungusit				0.53	lt	
Herbisit				0.38	lt	
Bordo bulamacı				4.23	lt	
Elektrik						37.63
Su						31.29
Kasa						21.72
TOPLAM						276.67
MASRAFLAR TOPLAMI						1313.65
Değişken Mas. Faizi (%5)						65.68
TOPLAM DEĞİŞKEN MASRAFLAR						1379.34
Genel İdare Giderleri (%3)						41.38
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)						437.85
Tesis Sermayesi Faizi (%5)						224.75
Tesis Masrafları Amortismanı						42.13
SABİT MASRAFLAR						746.11
TOPLAM MASRAFLAR						2125.45
Verim						682.55
Fiyat						4.07
Gelir						2777.96
Brüt kar						1398.63
Net Kar						652.52

Çizelge 4.21. Firmaya Yönelik Üretim Yapan ve IV Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri

Yapılan İşlem	İşgücü	Çekigücü	Motorin	Materyal	Birim	Tutar
Bakım İşleri	sa/da	sa/da	lt/da	Miktarı		
Ara sürüm	1.97	1.80	4.89			55.15
Dip çapası	3.80	3.28	3.80			45.49
Sulama	0.00	0.00	0.00			0.00
Fidan yenileme	1.16	0.00	0.00			30.40
Budama	6.89					78.37
Gübreleme	3.21					59.16
İlaçlama	4.47		0.00			86.89
TOPLAM						355.47
Hasat Taşıma						
Hasat	42.75					347.49
Taşıma	1.80	1.80	3.02			53.96
TOPLAM						401.45
Çeşitli Girdiler						
Fidan				3.92	adet	39.20
Gübre				43.09	kg	85.51
N				12.55	kg	
P				14.88	kg	
K				6.67	kg	
Yaprak gübresi				0.97	lt	
İlaç						99.82
İnsektisit				0.506	lt	
Fungusit				0.334	lt	
Herbisit				0.225	lt	
Bordo bulamacı				4.33	lt	
Elektrik						0.00
Su						0.00
Kasa						0.00
TOPLAM						224.54
MASRAFLAR TOPLAMI						981.46
Değişken Mas. Faizi %5						49.07
TOPLAM DEĞİŞKEN MASRAFLAR						1030.54
Genel İdare Giderleri (%3)						30.92
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)						437.85
Tesis Sermayesi Faizi (%5)						159.47
Tesis Masrafları Amortismanı						126.87
SABİT MASRAFLAR						755.11
TOPLAM MASRAFLAR						1785.64
Verim						997.50
Fiyat						2.25
Gelir						2244.38
Brüt kar						1213.84
Net Kar						458.73

Çizelge 4.22. Firmaya Yönelik Üretim Yapan ve VII Yıllık Tesisi Olan Üreticiler İçin Dekara Üretim Girdileri

Yapılan İşlem	İşgücü	Çekigücü	Motorin	Materyal	Birim	Tutar
Bakım İşleri	sa/da	sa/da	lt/da	Miktarı		
Ara sürüm	1.97	1.80	4.89			55.15
Dip çapası	3.80	3.28	3.80			45.49
Sulama	0.00	0.00	0.00			0.00
Fidan yenileme	1.16	0.00	0.00			30.40
Budama	6.89					78.37
Gübreleme	3.21					59.16
İlaçlama	4.47		0.00			86.89
TOPLAM						355.47
Hasat Taşıma						
Hasat	42.75					347.49
Taşıma	1.80	1.80	3.02			53.96
TOPLAM						401.45
Çeşitli Girdiler						
Fidan				3.92	adet	9.80
Gübre				43.09	kg	85.51
N				12.55	kg	
P				14.88	kg	
K				6.67	kg	
Yaprak gübresi				0.97	lt	
İlaç						99.82
İnsektisit				0.51	lt	
Fungusit				0.33	lt	
Herbisit				0.23	lt	
Bordo bulamacı				4.33	lt	
Elektrik						0.00
Su						0.00
Kasa						0.00
TOPLAM						195.14
MASRAFLAR TOPLAMI						952.06
Değişken Mas. Faizi (%5)						47.60
TOPLAM DEĞİŞKEN MASRAFLAR						999.67
Genel İdare Giderleri (%3)						29.99
Çıplak Arazi Değeri Faizi (%5)						437.85
Tesis Sermayesi Faizi (%5)						224.75
Tesis Masrafları Amortismanı						42.13
SABİT MASRAFLAR						734.72
TOPLAM MASRAFLAR						1734.39
Verim						997.50
Fiyat						2.25
Gelir						2244.38
Brüt kar						1244.71
Net Kar						509.99

Çizelge 4.23. Farklı Tesis ve Üretim Yapısına Ait Kiraz Üretim Maliyetleri

Masraf ve Kar	İç Pazara Yönelik Üretim		İhracatçı Firmaya Yönelik Ü.	
	IV yıl tesis	VII yıl tesis	IV yıl tesis	VII yıl tesis
Bakım Masrafları	294.90	294.90	355.47	355.47
Hasat Masrafları	742.08	742.08	401.45	401.45
Girdi Masrafları	307.87	276.67	224.54	195.14
MASRAFLAR TOPLAMI	1344.85	1313.65	981.46	952.06
Değişken Mas. Faizi %5	67.24	65.68	49.07	47.60
DEĞİŞKEN MASRAFLAR	1412.10	1379.34	1030.54	999.67
Genel İdare Giderleri (%3)	42.36	41.38	30.92	29.99
Çıplak Arazi Değ Faizi (%5)	437.85	437.85	437.85	437.85
Tesis Sermayesi Faizi (%5)	159.47	224.75	159.47	224.75
Tesis Masrafları Amortismanı	126.87	42.13	126.87	42.13
SABİT MASRAFLAR	766.55	746.11	755.11	734.72
TOPLAM MASRAFLAR	2178.65	2125.45	1785.64	1734.39
Verim (kg/da)	682.55	682.55	997.50	997.50
Fiyat (TL/kg)	4.07	4.07	2.25	2.25
Maliyet (TL/kg)	3.19	3.11	1.79	1.74
GSÜD	2777.96	2777.96	2244.38	2244.38
Brüt kar	1365.87	1398.63	1213.84	1244.71
NET KAR	599.31	652.52	458.73	509.99
Fayda / Maliyet Oranı	1.28	1.31	1.26	1.29

4.3. Kiraz Üretiminde Karşılan Sorunlar

Çalışmada kiraz üreticilerinin karşılaştıkları sorunlar da incelenmiştir. Kiraz üretiminde karşılaşılabilecek muhtemel 9 sorun belirlenerek üreticilerin bu sorunlar içinde en önemli ve en önemsiz gördükleri sorgulanmıştır. Üreticilerin verdikleri cevaplar Best-Worst (BW) analizi ile değerlendirilmiştir. Kiraz üreticilerinden elde edilen verilerden hesaplanan BW skorları Çizelge 4.24'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.24. Üreticilerin Karşılaştıkları Sorunların Ortalama BW Skorları

Özellikler	Ortalama Skorlar
	B-W
Hastalık ve zararlılar	0,296
Fiyatın düşük olması	0,185
Alıcı sayısının az olması	0,148
Hasat zamanı iş gücü bulamama	0,111
Fidan kalitesi	0,037
Örgütlenme yok	0,037
Ödemelerin zamanında olmaması	-0,037
Yabani hayvan	-0,370
Su sorunu	-0,407

Trakya bölgesindeki kiraz üreticilerinin üretimde karşılaştıkları en önemli sorun (en yüksek ortalama BW skoru 0,296) hastalık ve zararlılar olmuştur. Üretimin herhangi bir aşamasında ortaya çıkan ve üretimi neredeyse imkansız hale getiren hastalık ve zararlılar nedeniyle bölgede birçok üretici kiraz üretimini terk etmiştir.

Üretimde karşılaşılan bir diğer sorun da satış fiyatının düşük olmasıdır. Pazara yönelik üretilen kirazların üreticinin kendisi dışında pazarlanması durumunda istenilen fiyat düzeyine ulaşılamamaktadır. Ürünü aracı firmalar ve kurumlar yoluyla pazarlamaya çalışan üreticiler düşük fiyat ve yüksek aracı payları ile zor durumda kalmaktadır.

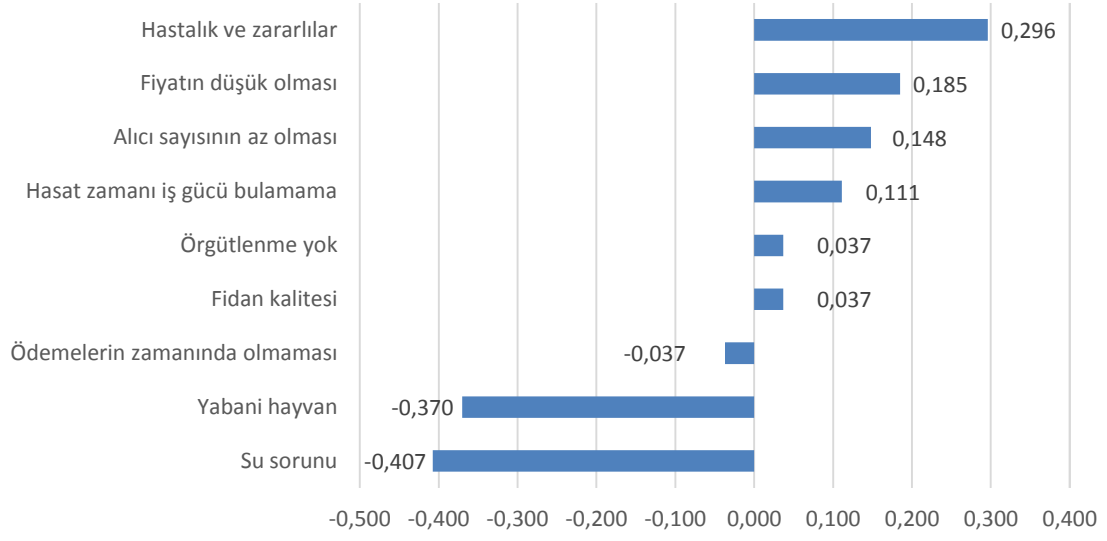
Trakya bölgesi Türkiye kiraz üretiminde oldukça düşük payı olan bir bölge olduğu için üretilen kirazlar üreticinin bizzat kendi imkanları ile semt pazarları, meyve sebze halleri gibi yerlerde pazarlanmaya çalışılmaktadır. Üretim yerlerinin şehir merkezlerine uzak olması (kendi imkanıyla götürmesini zorlaştıran bir etmen), ihracata yönelik kiraz alımı yapan firmaların sayısının az olması gibi sebeplerden dolayı üreticiler giderek tekelleşen bir yapının içinde kalmaktadır.

Özellikle pazara yönelik olarak üretimi yapılan kiraz türleri hasat zamanlarında yoğun işgücüne ihtiyaç duymaktadırlar. Üreticilerin yakındıkları bir diğer önemli sorun da kiraz toplama işinde uzmanlaşmış kalifiye eleman yetersizliğidir. Tarımsal işletmelerin giderek küçülmesi işgücü açısından da üretimi etkilemektedir.

Üreticilerin bir kısmı da satın aldıkları aşılı kiraz fidanlarının kalitesizliğinden yakınmaktadır. Fidanların tutma oranının oldukça düşük olması zaman kaybına yol açmakta, üreticinin kiraz üretimine olumsuz yaklaşmasına neden olmaktadır.

Bölgede kiraz üreticilerinin yetersiz bir örgütlenme yapısına sahip olması da bir diğer önemli sorun olarak görülmektedir. Kooperatifin olmadığı daha çok üretici birlikleri şeklinde yürütülmeye çalışılan örgütlenme yapısı, üretici sorunlarının çözümünden oldukça uzak olarak görülmektedir.

Yabani hayvan ve su sorunu üreticilerce en önemsiz sorunlar olarak nitelendirilmişlerdir. Trakya bölgesinde yaygın olarak klasik anaçlarla yapılan kiraz üretimi iklim koşullarının elverdiği ölçüde yapıldığı için üreticiler sulamanın olmamasını önemli bir sorun olarak görmemektedirler. Ancak kapama bodur kiraz yetiştirilen bahçelerde damla sulama imkanlarından yararlanılmaya çalışılmaktadır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Üretimde Karşılaşılan Sorunların Ortalama B-W skorları

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada Trakya Bölgesinde kiraz üretiminde tesis kuruluş masrafları ve kiraz üretim masraflarının ekonomik analizi yapılmıştır. Elde edilen verilere göre üreticilerin yaş ortalamasının 53 olması dikkat çekmektedir. Aslında bu Trakya Bölgesinde sadece kiraz üreticileri için değil, tüm tarımsal üretim faaliyetleri için geçerli bir durumdur. Bölgede kırsal kesimde yaşayan genç nesil hızla şehir merkezlerine göç etmekte ve diğer sektörlerde istihdam olanakları aramaktadır. Bunun en önemli nedeni tarımsal üretimde aile işletmelerin yeter gelirli işletmeler olarak üretimlerini devam ettirememeleridir. Aynı sonuçlara işletmelerdeki ortalama çalışan sayısı incelendiğinde de ulaşılmaktadır. Kiraz işletmelerindeki ortalama kişi sayısı 2 dir.

Trakya Bölgesindeki kiraz üretimi incelendiğinde iki farklı tesis aşaması göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki klasik diye tabir edilen anaçların kullanıldığı bahçelerin tesisi, diğeri de bodur olarak geçen kapama kiraz bahçesi tesisi olmaktadır. Özellikle Tekirdağ ilindeki kiraz üretimi oldukça eskilere dayanmakta olup, ağırlıklı olarak klasik anaçlı üretim yaygındır. Bu ildeki kiraz ağaçları diğer illere göre nispeten daha yaşlıdır. Edirne ve Kırklareli illerinde ise daha çok bodur kiraz bahçeleri bulunmaktadır.

İki tesis tipi arasındaki belirleyici fark fidan tipinden kaynaklanmaktadır. Aşılı fidan kullanılan kiraz bahçelerinde 4 yıllık bir tesis süreci geçerken, klasik anaçların kullanıldığı kiraz bahçelerinde 7 yıllık bir tesis süreci görülmektedir. Her iki tesis tipinde de toprak hazırlığı ve diğer işlemler benzerlik gösterirken fidan maliyetleri ve sulama tesisi kurulumu açısından farklılıklar göze çarpmaktadır. Bodur kiraz çeşitlerine yer verilen bahçelerde sulama sistemi kurulumu yapılmaktadır.

İki tesis tipi arasındaki diğer bir önemli fark ise ağaçların meyve verme zamanlarıdır. Bodur kiraz ağaçları 3. yıldan itibaren meyve vermeye başlarken klasik anaçlar 4. Yıldan itibaren meyve vermeye başlamaktadırlar. Klasik anaçların tam meyve verimine yatmaları 7 yıl sonra gerçekleşmektedir.

Çalışma sonucunda bodur çeşitlerin yer aldığı kiraz bahçeleri için toplam tesis masrafı 6378,69 TL/da iken klasik anaçların yer aldığı bahçelerin toplam tesis masrafı 8989,88TL/da dır. Üretici açısından her iki tesis tipini de tercih etmenin avantaj ve dezavantajları vardır. Bodur kiraz bahçelerinde tesis masrafının düşük olması ve hemen 3. yılda az da olması verim alınması bir avantaj olarak görülmektedir. Ancak bodur kiraz çeşitlerinde fidanın tutmaması gibi sorunların sıkça yaşandığı görülmektedir. Aynı zamanda klasik anaçların ekonomik ömrü 35-40 yıla çıkarken bodur kiraz ağaçlarında ekonomik ömür 15-18 yıllla sınırlıdır.

Kiraz üretim masrafları incelenirken ürün satış kanallarındaki farklılık dikkate alınarak gruplama yapılmıştır. Bunun nedeni üreticinin ürününü satacağı pazarlama kanalına göre

üretim aşamalarında ve hasat döneminde farklılıklar yaratmaktadır. Çalışmada, kiraz üreticiler ürününü iç pazara sofralık olarak pazarlayan ve firmaya ihracata yönelik satan olarak iki grupta toplanmıştır. I.grup üreticilerin ağaç başına verimi ortalama 22,25 kg iken 2. grubun verimi 39,54 kg/ağaçtır. Dekara toplam kiraz verimi incelendiğinde I. grubun 682,55 kg, II. grubun da 997,50 kg olduğu görülmektedir. Buradaki farklılık çeşit seçiminden kaynaklanmaktadır.

İki grup arasında hasat masraflarının farklılığı göze çarpmaktadır. Sofralık kiraz üretimi yapan üreticilerin dekara hasat masrafı 742,08 TL iken firmaya satan üreticilerin hasat masrafı 401,25 TL dir. Bunun nedeni, ikinci grubun hasadı daha hızlı yaparak daha az işçilik masrafı yapması ve aynı zamanda ihracatçı firmaların ürünü bahçeden yada köy meydanından teslim almaları nedeniyle taşıma masraflarının da düşük olmasıdır.

Farklı tipteki üreticiler karşılaştırıldığında sofralık kiraz üretimi yapan üreticilerin dekara ortalama verimleri (682,55 kg) düşük olmasına rağmen ortalama satış fiyatının 4,07 TL/kg olması nedeniyle yeterli düzeyde net kar elde edebildikleri (tesis tipine bağlı olarak 599,96 TL/da ve 652,52 TL/da) görülmektedir. Firmaya satış yapan üreticilerin ortalama verimleri 997,50 kg/da olmasına rağmen firmanın alış fiyatı 2,25 TL/kg olması nedeniyle elde edilen net karlar tesis tipine bağlı olarak 458,74 TL/da ve 509,99TL/da olarak değişim göstermektedir.

Görüldüğü üzere kiraz üretiminde piyasada oluşan fiyat ve pazarlama kanalları önemli bir sorundur. Ürünü nihai tüketiciye ulaştırabilen üreticiler yüksek getiri sağlayabilirken, ürünün ihracatçı firma ve meyve halleri kanalları ile satan üreticilerin getirileri daha düşük olmaktadır. Üreticilerin %39 u ürünü kendi imkanları ile satarken geriye kalan %61 firma, meyve hali ve semt pazarcuları kanallarını tercih etmek durumunda kalmışlardır.

Pazarlama kanalları ve fiyat oluşumu konusundaki sorun doğrudan örgütlenme eksikliğini ortaya çıkarmaktadır. Bölgede kiraz üreticilerinin yetersiz bir örgütlenme yapısına sahip olması da bir diğer önemli sorun olarak görülmektedir. Kooperatifin olmadığı daha çok üretici birlikleri şeklinde yürütülmeye çalışılan örgütlenme yapısı, üretici sorunlarının çözümünden oldukça uzak olarak görülmektedir. Bu nedenle örgütlenme yapısının değiştirilerek üreticilerin sahipleneceği kooperatif örgütlenme yoluna gidilmelidir. Bu sayede giderek alıcı tekeline dönüşen bölge piyasasında üreticiler ayakta kalabileceklerdir.

Hastalık ve zararlılar en çok yakınılan sorunların başında gelmektedir. Özellikle Trakya bölgesinin bir çok kesiminde meyve ağacı dip kurdu zararında şikayetler alınmaktadır. Bu zararlı fidan ya da yetişkin ağaç fark etmeden bitkiyi içinden kurutmaktadır. Saha çalışması sırasında, bu zararlı ile kesin bir mücadelenin olmadığı her üreticinin kendine göre yöntemler deneyerek ağaçlarını korumaya çalıştığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu durum daha da

önemli bir sorunu çevreye ve tüketiciye verilen kimyasal zarar sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bunun nedeni, üreticiler bahsi geçen zararlı ile mücadele ederken, etkili olup olmadığını bilmedikleri farklı tarımsal ilaçları kullanmakta ve aşırı ilaç kullanımı ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, yapılan analizler sonucunda Trakya bölgesinde kiraz üretiminin ekonomik olarak karlı olduğu görülmektedir. İşletme tiplerine göre hesaplanan net karların 458 TL/da ile 652 TL/da arasında değişim göstermesine rağmen çalışmanın yöntem kısmında da bahsedildiği gibi maliyet hesabından alternatif maliyet prensibi dikkate alınmıştır. İşletmelerin sabit masrafları 734 TL/da ile 766 TL/da arasında değişim göstermekte olup bilindiği üzere bu tip maliyet unsurları örtük maliyet olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca fayda / maliyet oranlarının da birin üzerinde çıkması, yatırılan 1 lira karşılığında ortalama 1,28 gelir elde edilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle kiraz üretimi bilinçli girişimciler için karlı bir üretim faaliyetidir.

Kiraz bahçelerinin tesisinde karşılaşılan ikili yapı üretim ve verim üzerinde olumsuz etkilere de sahip olabilmektedir. Özellikle klasik üretim tarzının benimsendiği kiraz bahçelerinde yaşlanmış ağaçlar sebebiyle hastalık ve zararlıların kontrolü zorlaşmaktadır. Bu sebeple kiraz bahçelerinin revizyon ihtiyacı bulunmaktadır. Bölgedeki üreticilerin günümüz şartlarına uygun, hastalık ve zararlılara karşı etkin mücadele edilebileceği kiraz bahçeleri kurması desteklenmelidir. Özellikle aşılı fidan kullanımının teşvik edilmesi oldukça önemlidir. Kiraz fidanlarının kalitesi de verim üzerine etkilidir. Yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının birlikte yapacağı çalışmalar üreticinin lehine olacaktır. Tesis kurulum aşamasında önemli bir maliyet unsuru olan aşılı fidan ve sulama altyapısı söz konusu kurumların teşviği ile yaygın hale getirilebilecektir.

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri kiraz üretiminde diğer illere oranla oldukça gerilerde olmasına rağmen kirazın bölgenin kırsal kültürü içerisinde önemli bir yeri vardır. Tekirdağ ilinde kiraz toplama günleri olarak başlayan ancak daha sonra “Kiraz Festivali”ne dönüşen etkinliğin 60 yıllık bir geçmişi vardır. Trakya bölgesinin nispeten karasal iklimin etkisinden uzak bulunan alanlardaki üreticiler kiraz üretimi için oldukça isteklidir. Ancak üreticiler bölgenin kendine özgü hastalık ve zararlılar ve uygun olmayan toprak yapısı nedeniyle yeterli verime ulaşamadıklarında kiraz üretiminden vazgeçme aşamasına gelmektedirler. Bunun önüne geçilebilmesi için uygun kiraz çeşidinin uygun toprak yapısında üretilmesi gerekmektedir. Bu amaçla toprak analizleri sağlıklı bir biçimde yapılmalıdır.

Bölgede kiraz üretiminde iklime bağlı verim dalgalanmaları da yaşanmaktadır. Ürün alma aşamasında ortaya çıkan bu sorunlar üretimin bırakılmasındaki bir diğer etmendir. Özellikle devlet destekli tarım sigortalarının (TARSİM) kiraz üreticileri arasında yaygınlaştırılması, üreticinin doğal sebeplerle karşı karşıya kalacağı gelir dalgalanmalarının

önüne geçebilecektir. Bu nedenle TARSİM'in üreticiye iyi anlatılması, tazminat ödemelerinde hassas davranılması gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

Açıl, A.F. 1976. Tarımsal Ürün Maliyetlerinin Hesaplanması ve Memleketimizde Tarımsal Ürün Maliyetlerindeki Gelişmeler, A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 665, II. Baskı, Ankara.

Açıl, A.F. ve Demirci R. 1984. Tarım Ekonomisi Dersleri, A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 880, Ankara

Akçay, Y., Akay, M., Uzunöz, M. 1999. Tokat – Merkez İlçede Yetiştirilen Şeftali, Elma ve Vişnenin Üretim Maliyeti ve Karlılığının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, GOP Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 16(1): 85-98.

Aktürk, D., Savran, F., ve Can Niyaz, Ö., 2014, Tarımda Konvansiyonel Üretim ile İyi Tarım Uygulamalarının Karşılaştırılması: Çanakkale İlinde Şeftali ve Kiraz Örneği, XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Cilt-II, s: 748-755, 3-5 Eylül, Samsun

Altıntaş, A., Karkacier, O. 2002. Şeftalinin Fiziki Üretim Girdileri ve Maliyeti (Tokat – Kazova Yöresi), GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(1):9-21.

Aras, A., 1998. Tarım Muhasebesi Dersi Kitabı, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 486, İzmir.

Atay, S., Demirtaş, M. N., Aslan, A. 2015. Kiraz Yetiştiriciliğinde Organik ve Konvansiyonel Üretim Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi, Meyvecilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü, 2(1): 1-8.

Aydoğmuş, F., Yılmaz, İ. 2010. Antalya İlinde Bodur, Yarı Bodur ve Çöğür Anaç Kullanılarak Yapılan Elma Üretiminin Ekonomik Analizi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2): 127-135.

Bayraktar, Ö. V. 2015. İzmir-Kemalpaşa Yöresinde Globalgap Uygulayan Ve Uygulamayan Kiraz İşletmelerinin Teknik ve Ekonomik Yönünün Sürdürülebilir Tarım Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bayramoğlu Z., 2014, Kiraz Yetiştiriciliği Yapan Üreticilerin Riske Karşı Davranışlarının İşletme Geliri Üzerine Etkileri: Akşehir İlçesi Örneği, Yayın No:231, TEPGE, Ankara.

Birinci, A., Er, K. 2006. Bursa İli Karacabey İlçesinde Organik ve Konvansiyonel Şeftali Üretim Maliyetleri Açısından Karşılaştırılması, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 37 (2): 207-216.

Can, B. A., Yercan, M. 2006. İzmir İli Seferihisar İlçesinde Mandarin Üretim Ekonomik Analizi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 43(1):133-144.

Çerçinli Öz, F., Bal, T. 2016. İhracatçı Açısından Isparta İli Kiraz İhracatının Analizi, Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 21(1): 71-82.

Demircan, V., Hatırlı, S. A., Aktaş, A. R. 2004. Isparta İlinde Kirazın Pazarlama Yapısı Ve Sorunları, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8(1): 26-33.

Demircan, V., Yılmaz, H., Binici, T. 2005. Isparta İlinde Elma Üretim Maliyeti ve Gelirinin Belirlenmesi, Tarım Ekonomisi Dergisi, 11(2) : 71 – 80.

Dere, H. E. 2006. Tarımsal Pazarlama Sorunları ve Sultandağı Kirazı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Engindeniz, S., Çukur, F. 2003. İzmir İli Kemalpaşa İlçesinde Şeftali Üretiminin Teknik ve Ekonomik Analizi Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 40 (2):65-72

Erdal, G., Çallı, A., Karakaş, G., Balcı, M. 2014, Amasya İli Boyalı Köyü Kiraz Üretimi ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi , XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Cilt-II, s: 748-755, 3-5 Eylül, Samsun.

Erkuş, A., Bülbül, M., Kırıl, T., Açıl, F., Demirci, R. 1995. Tarım Ekonomisi. Ankara Üniv. Ziraat Fak. Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Vakfı Ya-yınları No:5, Ankara.

FAO, 2016. www.fao.org, erişim tarihi: 06.05.2016

Gültaş, H. T., Erdem, Y. 2007. Bodur Kiraz Bahçelerinde Damla ve Mikro Yağmurlama Sulama Yöntemlerinin Yatırım ve İşletme Masrafları Yönünden Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, 13(1): 38-46.

İnan. İ.H., 2003, Tarımsal İşletmecilik ve Planlama, Hasat Yayınları, Tekirdağ.

Karaman, S., Karahan, H., Özsayın, D. 2013. Geleneksel ve Organik Kiraz Üreten İşletmelerin Verimlilik ve Etkinlik Analizi, Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi 6 (1): 79-82.

Kırıl, T., Kasnakoğlu, H. Tatlıdil, F.F., Fidan, H., Gündoğmuş, E. 1999. Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veri Tabanı Rehberi, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayın No: 37, Ankara

Mülâyim, Z.G., 1994. Tarımsal Değer Biçme, Yetkim Yayınları, s: 105, Ankara.

Newbold, P., 1994. Statistics for business and economics, Prentice-Hall, Inc., 983 p

Özalp, A., Yılmaz, İ. 2013. Antalya İli Nar Üretiminde Girdi Kullanımı, Kârlılık ve Verimlilik Analizi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 26(1): 19-26.

Sayılı, M., Özbek, K. 2016. Amasya İli Suluova İlçesinde Kiraz Üretimi Yapan İşletmelerin Üretim ve Pazarlama Sorunları, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 33 (1): 33-46.

Subaşı, O. S., Seçer, A., Yaşar, B., Emeksiz, F., Uysal, O. 2016. Türkiye’de Muz Üretim Maliyeti Ve Karlılık Durumu, Mediterranean Agricultural Sciences, 29(2): 73-78.

Tanrıvermiş, H. 2000. Orta Sakarya Havzasında Domates Üretiminde Tarımsal İlaç Kullanımının Ekonomik Analizi, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayın No. 42, Ankara.

TUIK, 2016, www.tuik.gov.tr , erişim tarihi: 14.06.2016

TEAE, 2001. Türkiye’de Bazı Bölgeler İçin Önemli Ürünlerde Girdi Kullanımı ve Üretim Maliyetleri, Tarımsal Ekonomisi Araştırma Enstitüsü Proje No: 2001-14, Ankara.